रजिष्टर नंबर १ सन १८७८

वऱ्हाडसमाचार

पुस्तक १२ अकोला, रविवार ता० १३ माहे जानेवारी सन १८७८

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत

	रुपये
वर्षाचे अगाऊ	६
सालअखेर	७
किरकोळ अंकास	०४
डाकहाशील	
वर्षाचे अगाऊ	१०८
,, अखेर	२

नवीन वर्गणीदार होऊ इच्छिणारे लोकांकडून आगाऊ वर्गणी यावी ह्मणजे पत्र सुरू केले जाईल.

नोटिसीबद्दल.

मराठी, १० ओळीचे आंत	१
१० ओळीपुढे दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०४
,, दुसरे खेपेस	०२

जाहिरखबर.

NOTICE

THE BANK OF BOMBAY

The Khamgaum Branch

prepared to receive Fixed Deposits on the terms noted below:

For 6 Months certain at 3 per cent per-annum.

For 12 Months certain at 4 percent per-annum.

For sum of Rupees 500 and upwards other arrangements may be made by addressing the under signed.

Harry H. Hynes.
Agent.

Khamgaum,
19 th November 1877.

पत्रव्यवहार

या सदराखालील ... कर्त्यांच्या मतास मिळूनच ... नये.

गावचे चावडीवर जमण्यास आरंभ होऊन चौघडे वगैरे वाजे वाजू लागले, तासिमर्फा च जोड वाजंत्री आदीकरून गावांतील सर्व वाजेवाले हजर होते. देशमुख, देशपांडे, सावकार, रयत व सर्व सरकारी मंडळी मिळून एकंदर ९०० लोक जमले होते. सर्व मंडळी जमल्यावर एथील कृष्णराव व्यंकटेश देशपांडे यांनीं एक चांगला निबंध लिहून आणिला होता तो वाचला त्यांत गुदस्त सालीं आपल्या परम प्रीतिवंत दयाळु व परोपकारी सद्गुणी महाराणी साहेबांनीं चक्रवर्तिनू किताब धारण केल्याचा प्रतिवार्षिक दिवस हा आहे तन्निमित्त आजचा महोत्साह आहे असें दर्शविलें. नंतर सर्व मंडळीस पानसुपारी, अत्तर गुलाब, रंग, गुलाब पुष्पाचे हार तुरे देऊन मिठाई वाटली.

नंतर एथील हेड मास्तरांचे मार्फतीनें मे. लोचन सुकुल चीफ कान. व रा. रा. व्यंकटराव नर्थी देशपांडे यांनीं जमलेल्या सर्व मंडळीस सरकारी शाळेंत जमण्याकरितां सूचना केल्याप्रमाणें वाजत गाजत सर्व मंडळी सरकारी स्कुलांत आली. मास्तरांनीं व त्यांचे उभयता असिस्टंट मास्तरांनीं ...

... तें. तेथील कंपौंडही तसेंच सुशोभित लें होतें, व दरवाज्यावर एक कमान होती. व शाळागृहावर पांच मोठमोठीं निशाणें लाविलीं होतीं. व आंतील बाजूस फुलांच्या माळा लाविल्या असून बसण्याकरितां उत्तम प्रकारची सोय केली होती. सुमारें चार वाजतां लोकांचा समाज जमला. त्यांत तीन चार युरोपियन गृहस्थ एतद्देशीय संभावित गृहस्थ व सरकारी नौकर वगैरे पुष्कळ लोक होते. समाज जमल्यावर समारंभास अनुलक्षून एक लहानसा निबंध वाचिला गेला. त्यांत मुख्यत्वेंकरून हिंदुस्थानच्या चक्रवर्तिन, ही नूतन पदवी माहाराणी साहेब विक्टोरिया यांनीं धारण करण्याचीं कारणें, व तीपासून हिंदुस्थान देश व त्यांतील लोक यांस अनेक प्रकारचे होणारे फायदे याविषयीं मजकूर असून अखेरीस चक्रवर्तिनी सा. हिंदुस्थान देशाचें राज्य चिरकाळ करोत, व आपल्या परिवारसह सुखी असोत, अशाविषयीं परमेश्वराची प्रार्थना केली होती. निबंध वाचणें आटपल्यावर आनंदाची टाळी, देश वाद्याचा गजर, व बंदुकांचे आवाज, यांची एकच गर्दी होऊन गेली. ती वेळ फारच ...

ये० ...

अ० ...

सालीं " ...

धारण केला. ...

एक वर्ष पुरें झ ...

करून निर्विघ्न गेलं ...

प्रतिपदेचा दिवस मा ...

समंजस लोकांनीं गावांत ...

व्हावा व महाराणी सरकारचे ...

वर्णन करावें एतदर्थ वालासाहेब ...

समोर विद्वानसमूह भरविला व ते ...

क प्रकारच्या उपयुक्त अशा करमणुकी ...

त्या, जशा प्रथम सायंकाळीं पुष्कळ पंते लावून रोषनाई केली. दोन चवघडे सुरू केले. सुमार दोन दुंदुभीचा डंका झाल्यावर एका सद्गृहस्थानें निबंध वाचला. नंतर उत्तम पुराण झालें. पुराणिक बुवा नामांकित होते. पुराणातला भाग विशेष करून प्रसंगाला अनुलक्षून होता. पुराण ...

वगैरे होऊन रा. रा. कृष्णराव व्यंकटेश देशपांडे यांनीं ...

... उद्दे ...

आपल्या ...

करून टा ...

पान सुपारी ...

वेत्रांस मिठा ...

सुमारास परम ...

पापल्या घरास ...

यत लोकांनीं ...

क्तिनुसार चिराक ...

एथील उत्साहाचं ...

पाठविली आहे. ...

बल्लद नारायणजी ...

यांणीं उत्साह चांग ...

भ करावा ही विनंती ...

माहे जानेवारी सन १ ...

रा. रा. वऱ्हाडसमा ...

वि० वि० ...

... क समा ...

... ल्यावर कसरतीचे झाले. कसरत करणा ... वर्ती, कोणी इतर ठि ... लोक होते. एक ता ... झाल्यावर चिरागदा ... जिकडे तिकडे ल ... नंतर नाच सुरू झाला ... लें आणि उत्साहाची स... दिवस सर्व अकोटकरांस वाटला, व अशा प्रकार पाहण्यांत आला नवता ... लागले. या कामीं ता ... कप्रिय, होशी, दयाळु, व अ ... सीलदार मि० दोराबजी भाई ... रूप होते व रा. रावसाहेब पेशा ... सदाशिव गोविंद दामले इं ... रा. रा. बळवंत रामचं ...

सुटलें. या सर्व क ...

ला असेल अस ...

काम मुख्यत्वेंकरून सं ...

रा. रा. दाजी नारायण व ...

करणार रा. रा. रामचंद्र काशि ...

या उभयतांनीं केलें. सार्वजनिक का ... हे लोक वारंवार पडतात हे यांस भूषण आहे. एथील म्युनिसिप्यालिटीनेंही एक दोन रुपयाचें तेल जाळून दोन तीन रुपयांत पानसुपारी व नाच केला. कमिटीला सरकारांतून पांच रुपये या कामाकरितां आले होते तितक्यांत त्यांनीं बरीच खटपट केली, एथें सरकारी अमला कांहींच नाहीं. नाहीं तर एथील लोकांना फार हौस आहे ...

नसी ... नाहीं.

कदी ...

त एक ...

म
ून फा
ा संग्र-
ावरून मी
यांत मला एक
ाल्या त्यांचा खुला
मास्तर करतील अ

तयार करण्याचे कृतींत असें
ाहे कीं कडू निंबाचा पाला इत
टला पाहिजे कीं त्याचा अर्क उतर
पाहिजे नंतर फडक्यानें गाळून त्या ठं
ल्ल्या पाण्यांत मिश्र केला पाहिजे. तें
व्हां तो पाला दुसरे गोडें पाणी घेऊन वा
टावा किंवा त्या भांड्यांतील पाण्यानें वा
टावा अगर नुस्ता वाटावा. परंतु नुस्ता वा
टला असतां अर्क निघणार नाहीं करितां
कोणती कृती करावी याचा खुलासा व्हावा.

रोग्यास हें औषध दिलें असतां त्यापा
सून शांति अथवा शौच झालें तर त्यास हें
औषध लागू झालें असें समजावें किंवा ना
हीं ! कदाचित् वांत अथवा शौच आल
आणि [illegible] न पडले तर काय समजावें व
ा साध्य आहे किंवा
ण्याचीं लक्षणें को
टींचा निकाल मास्तर
शिवाय स्वानुभावावरून दि
ली कांहीं गोष्टी कळवितील त-
र्मी त्यांचा फार आभारी होईन.

मेहेकरास ता. १ मिनहूस तहशिलदार कचेरींत आपल्या चक्रवर्तिनी साहेबांच्या सन्मानार्थ छोटासा दरबार तहशिलदार साहेबांचे इच्छेनुरूप झाला असें कळतें. समारंभास गांवांतील कामगार व साहू वगैरे बरीच मंडळी जमली होती. सर्व मंडळी जमल्यावर रा तह. सा. यांची स्वारी खुर्चीवर येऊन बसल्यावर सभासदांपैकीं एका-
नें उ…
…ा हुरस नि
…सुपारी
…लागली-
…घेतला

…ादोबस्तही चांगला होतो. यात्रेसंबं
…स्त माहिती पुढें सवडीप्रमाणें कळ
…पत्रविस्तार भयास्तव आतां पुरें क
…कळावें लोभ करावा ही विनंती. ता
६ जानेवारी सन १८७८ इसवी.

आपला एक
यात्रेकरू.

रा. रा. वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस.

चिखलीहून वी. वि. खालील च्यार ओळी आपल्या सेवेशीं सादर केल्या आहेत त्या आपल्या सुंदर पत्रीं छापून प्रसिद्ध करण्याची मेहेबानी करावी.

तारीख १ जानेवारी हा दिवस आपल्या माहाराणी विक्तोरिया यांनीं गेले सालीं हिंदुस्थानाची चक्रवर्तिनी (एंप्रेस आफ इंडिया) असा किताब धारण केल्याचा वार्षिक दिवस असल्यानें बहुतेक सर्व मोठमोठ्या ठिकाणीं ह्या महत् कृत्याच्या स्मरणार्थ उत्साह झाले असतील असें माझें अनुमान आहे, तें करण्यास आधार हा कीं, जर चिखली सारख्या कनिष्ट प्रतीचे ठिकाणीं पुढें लिहिल्या प्रकारचा उत्साह झाला तर शहरांतून विशेष झाला असावा हें सिद्ध आहे. सदर्‍या शुभदिवशीं तहशिल कचेरी तशीच सरकारी इं. म. शाळा ह्या बंद होत्या. गांवचे पश्चिम शेवटास (तहशिलदार साहेबांचे घरा नजीक)एक जागा तयार करून तेथें सभ्य मंडळीचे आदरार्थ व त्यांनां बसण्याकरितां एक
[illegible]
ण मंडळीसाठीं सदर शामियान्यास लागूनच एक मोठी चांदणी दिली होती. ह्या ठिकाणास पूर्वेकडू…
णारे जे दोन रस्ते…
केळीचे मोठ मोठे…
मधून मधून तोरणें ब…
ठिकाणीं हे रस्ते…
तेथें दोन समोरा…
फळ आर्चेस) केल्या…
व त्यापुढच्या चांदणी…
घातल्या होत्या. तीन क…
न एक गांव आहे तेथ…
गांवांतील निरनिराळे…
(वाजंत्री, तासे, मर्फे…
वून त्यांजकडून वाद्यघोष प…
एक प्रकारचा वाजा झाल्याव…
रचा असें मध्यें तूट पडूं न दे…
काळपर्यंत चाललें होतें. रा…
बसतांच वरील रस्त्यानें द…
विले होते. शामियाना…

२०।२५ रुपये खर्च झाला असावा असें वाटतें. हा सर्व उत्साह उत्तम प्रकारें व थोड्या खर्चानें मोठ्या खर्चा सारिखा झाला ह्याबद्दल तहशिलदार साहेब (लक्ष्मण बाळाराम) यांची तारीफ केल्यावांचून रहावत नाहीं. त्रास दिल्याची माफी मागून पुरें करितों ही विनंती.

एक
निरीक्षक.

वऱ्हाडसमाचार

मिति पौष शुध्द ९ शके १७९९

खोटा लेख.

वर्तमानपत्रांत लिहिण्याचें काम मोठें जबाबदारीचें आहे. एखादी गोष्ट कमी शोधानें अगर खोटी लिहिली गेली असली आणि तिचा प्रसार तिच्या स्थलप्रवेशाबाहेर झालेला असला तर कोणी तिजकडे विशेष लक्ष देत नाहीं. पण तीच ज्या भागास लागू तेथें प्रसिद्ध झाल्यानें तिची वाटाघाट होऊन तथ्य प्रकार काय आहे यांकडे सर्वांचें लक्ष विशेष लागतें.
[illegible]
रांनीं व आणविणारांनीं फार सावधगिरी ठेविली पाहिजे ही गोष्ट अगदी उघड
…हसंबंधी
…प्रांतीं
…गैरसोय
…आमचेकडू
…७ इसवीचे
…वाचणार।"
…आहे. त्यांतील
…जरी मुंबई इला
…न पत्रांच्या ले-
…तरी तो आमचे
…दिवाण व आमचा
…चा आहे तेव्हां तो
…रा आहे अशी आप
…न वऱ्हाडसमाचारास
…तो तसा लिहिलेला
…आह्मीही पहावयाचें
…गतल्या गैरसोयीमुळें
…टीं आह्मी फार दि
…
…दिवाण सर सालर-
…नीं फार बा
…अ

मागण्याचा पत्रव्यवहार त्यांचे हातचा होता ही दाखविली गेली आहे परंतु त्यास बडतर्फ करण्यास तेवढेंच एक कारण नसून तें खरें नाहीं. अशी बहुत प्रकारची गलती त्या पत्रांत छापून प्रसिद्धीस आली आहे त्यामुळें हैदराबादेसही आमचे पत्राची चर्चा होऊन बहुतांस हें लिहिणें मानवलें नाहीं आणि तें खोटें होतें यामुळें आह्मी फार दिलगीर आहों. व पुन्हाही प्रसिद्ध करितों कीं, विशेष जबाबदारीचे व असले खोटसाळ आणि नाजूक लेख या पुढें प्रसिद्ध करण्याचे प्रसंगीं आह्मी फार खबरदारी घेऊं.

आह्माला मजकूर लिहिणारांनींही अशा बाबदींत अधिक लक्ष्य पोंचविल्यास त्यांची आह्मावर व सर्व लोकांपर मोठी मेहरबानी होईल.

मुंबई— येथें ता० ७ जानेवारी सन १८७८ सोमवार रोजीं सायंकाळीं सहा वाजतां गिरगांवांत प्रार्थनासमाजाचे मंदिरानजीक ८ नंबरचे घरांत रा. रा. सदाशीव पांडुरंग केळकर कोंकणस्त ब्राह्मण, गोत्र शांडिल्य, राहणार चाकण याचा, रा. रा. परलोकवासी सितारामपंत अलूरकर देशस्थ ब्राह्मण राहणार तासगांव यांची गतभर्तृका कन्या दुर्गाबाई इच्याशीं प्रार्थनासमाजाच्या मतानुरोधानें विवाह झाला. वराचें वय सुमारें २९ वर्षांचें व वधूचें वय १८ वर्षांचें आहे. केळकर हें सोलापुर येथील गिरणींत म्यानेजर आहेत. विवाह समारंभास स्त्रिया व पुरुष मिळून मंडळी सुमारें १०० पर्यंत जमली होती. यांत मुख्यत्वें विवाहसंस्काराच्या अंगांपैकीं वाग्दान, कन्यादान, पाणिग्रहण आणि सप्तपदी हीं झालेलीं पाहण्यांत आलीं. पौरोहित्य रा. रा. रामकृष्ण गोपाळ भांडारकर मुंबई एलफिन्स्टन कालेज्याचे संस्कृत प्रोफेसर यांनीं केलें व त्यांनीं वरील झालेल्या विवाहअंगांतील त्या त्या वेळीं ते ते मंत्र ह्मणून वधूवरांस त्यांचा अर्थही सांगितला. या मताचा हा प्रथमचाच विवाह येथ झाला. या प्रथमच्या मंगलकार्यामध्यें पुढारी व पुरस्कर्ते रा. रा. माधवराव गोविंद रानडे, फ. क्ला. फ. ग्रेड सबार्डिनेट जज्य हे होते. हें कार्य प्रार्थनासमाजाच्या मताप्रमाणेंच झालें त्यांतक्षां यांत "मणानां त्वा गणपतिं …" व "ज्युष्टोदमूना०" याचे … सावयाचा हें वाचकांस मा… या नवीन दंपतीस व मत… प्रापु करून यांची
उ…

... [illegible] का ... प्रसंग ... [illegible] प्रटकी न. ... ले व विला ... पलटणीस केंप- ... ाला. इं. प्र. ... येथें व बाहेर गांवीं ... संबंधाच्या सभा लोकांम ... प्रकार चालला आहे व त्यां ... तुर्कस्थानच्या लढाईंत पडूं न- ... मताचें प्रतिपादन होतें असें लं- ... ० ४ च्या तारिखेवरून कळतें.

... दोन महिन्यांत देवीच्या ... मेलीं असें सम- ...

... हार.— चुनार नां ... इलाख्यांत आहे ... ामी सुकातडवी ... स गेले होते त्यां- ... चमत्कार पाहिले ... ून एक दगडाची मो- ठीं लांबलचक झ० ९ गज अंबीची शिळा पाण्यांतून वर येऊन इत्तेरकडे सुमारें १० गज पावेतों पाण्यावर तरत गेली व पुन्हा ... जागीं परत येऊन पाण्यांत बडा ... दल दरबारांतही येथील सुभ्याकडून रिपोर्ट आला आहे. हा चमत्कार मोठे आश्चर्याचाच ह्मटला पाहिजे. ने. ओ.

मद्रास येथें एके ठिकाणीं मधमाशांचीं दोन मोठीं पोळीं होतीं. तीं आंतील माशांचे अतिशय वजनामुळें एके दिवशीं खालीं पडलीं त्यावेळीं आजुबाजूस जेवढे लोक होते तेवढ्यांस त्या माशांनीं जरजर केलें. त्यामध्यें एक ह्मातारी बाई होती ती त्यामुळें मेली. जवळच घोड्याची गाडी उभी होती तिचा घोडा मेला व घोडेवाल्यास इस्पितळांत पाठवावें लागलें.

बंगाल स्टेट रेलवेवरून एका सभ्य नेटिवाचीं बायकामाणसें गाडींत बसून जात होतीं. त्यांचे शेजारील गाडींत दोघे ... रे होते, त्यांनीं त्या बायकां ... मोठें मनुष्य नाहीं असें ... करण्यास आरंभ केला. ... त्या ... [illegible]

... नोटिसा

... जन मर्द हरी येऊतकारीण रहाणार ... जे निंबे ता० बाळापुर जि० अकोले ... जला खालीं सही करणार यांजकडून कळविण्यांत येतें कीं, तूं मजला नोटिस तारीख १६ दिसेंबर रोजीं दिली ती ता० ४ माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी रोजीं पावली. त्यांतील मजकूरहा कीं, तूं मजला कंपश १० वर्षें झालें बागवीत नाहींस याजकरितां मजुरी करून पांच वर्षें पोट भारिलें व मध्येंतरीं २ वर्षें मानगीनें बेजार होऊन मजला खाण्या पिण्याची फार अडचण होऊं लागली. वस्त्रप्रावर्ण वगैरेची बिलकूल संगती नाहीं. ह्मणून साहूचें १८० रुपये कर्ज केलें व आणखी गंधर्व करीन असें ह्मणत आहेस तर मी तुझेंपासून दीड वर्ष मौजे निंबी एथें हल्लीं आहो पूर्वी आठ वर्षेंपर्यंत निंबे एथें तूं व मी एके ठिकाणीं असून सर्व बिचार एकत्र होताच मी महादाजी वल्लद पुंजाजी खारोडे निंबेकऱ्याचें एथें नौकरी दोन वर्षें केली त्या सालाचें रुपये तूं आपले हातांनीं घेऊन तुझे जवळच ठेविल व माझा पोटखर्च त्यांचे कडेस असून दरसाल रु० ३० प्रमाणें वर्षें दोन एकूण रु० ६० हे तुझे जुमेनेच आहेत. त्यांत कपडा वगैरेचा खर्च ५।१० रुपये तुला लागले असतील. नंतर संपतराव देशमुख मौजे मजकूरकर यांचे एथें नौकरी वर्षें ३ सदर्हू वरील दराप्रमाणेंच केली. तेव्हांही तूं व मी एक ठिकाणींच होतों तेही रुपये तुझे जवळ देशमुख मजकूर यांनीं दिले होते. या रुपयांपैकीं ह्मैस एक तुला मी हाताचे महाराची किंमत रुपये ५० ची विकत घेऊन दिली.

... व तुझी आई व मी एके ठिकाणींच होतों हल्लींही ती ह्मैस व तिची वगार तुझे जवळच आहे. आतां मध्येंतरीं दोन वर्षें [illegible] कीं जो आखूड याचे घरीं नौकरी व ... भर निंबे एथें, व एक वर्ष वानखेड एथें केली. त्यांत मी आजारी पडून मरणअवस्था झाली ते वेळेस मी तुला दोन तीन ... ळ आणावयास पाठविलें परंतु तूं आली नाहींस. व मौजे निंबे एथील माझा पुतण्या व माझी ... हे मला घेऊन निंबी ... आली नाहींस. कार ... मी मानगीनें अशक्त ... पोसावें लागेल. या ... पाठविलें नाहीं. व ... तां हल्लीं तुझे जव ... व ह्मैसी दोन अ ... ाहेत हा ऐवज ... ागितल्या वरून ... व गंधर्व कर- ... टिस दिली तीं ... र्यां निंबे ए- ... मनुष्याचा पु ... रून माझा ... विणार व ... ारीत ज ... सन १० ... असें न ...

केल्यास सदर्हू रुपये १२० व आंगावरील डागीणे अजमास रु० ४० यासुद्धां योग्य कोर्टांत फिर्याद करून नोटिशीचे खर्चासुद्धां घेईन मी वागविण्यास सिद्ध आहे कळावें ता० ९ माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी.

(सही) हरी वल्लद होनाजी यऊतकार र० निंबी तर्फ निंबे निशाणी हातची रेघ.

नोटिस.

अच्युतराव पुरुषोत्तमराव देशपांडे रहाणार बाळापुर यांस खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुह्मी व आह्मी विभक्त झालों ते वेळीं आह्मी अज्ञान असल्यामुळें आमचे तिर्थरूप यांणीं वडिलोपार्जित स्थावर जंगम सर्व इस्टेट ह्मणजे शेती, घर, जनावरें, गल्ला वगैरे माल व गाड्या, दारू, रुसूम, जहागीर, पांढेपणा, इनाम व मुनाफा हे सर्व समाईक ठेवून तुमचे जीमेस ठेविली आहे. ती हल्लीं तुमचे आमचे अपसांत वाटणी करून आपापले हिश्याप्रमाणें वाटून घेण्याविषयीं आह्मी आज दोन वर्षांपासून ह्मणत असतां तुह्मी हो हो करून आजवर थापवाजीवर चाळविलें पण आपले वडिलाचा लौकीक विशेष असल्यामुळें तुह्मी जर दिनावधी लावून चाळवीत चालले तत्रापि आह्मी त्याच गोष्टीवर आज निकाल होईल उद्या निकाल होईल असा भरंवसा ठेवून कसे तरी विशेष पंचाईत न होतां अपसांत तुटेल या हेतूनें तुह्मी ज्या ज्या वेळेस बोलावित होतां त्या त्या वेळेस आह्मी स्वताहा व आमचे धाकटे बंधू दिनकरराव व व्यंकटराव हे [illegible] तीन तः [illegible] ाल असोन मी तर पुष्कळ [illegible] परंतु तुह्मी आतांच निकाल करितों ह्मणून थापेवर चाळविलें. आणि हल्लींचे भेटीस कोणतेही मेळाचा नाहीं असा एक अनागोंदीसारखा एका बंदावर ताजा नवीन हिशेब लिहून दाखविला. त्यांत जमेपेक्षां दरसाल तिप्पट खर्च व कर्ज पुष्कळ दाखवून एकंदरींत जिम्मेस असलेली इस्टेट आपलेच स्वार्थीकडेस लावावी असा हेतू दाखविला. आह्मी ज्या सालास विभक्त राहिलों त्या सालास वडिलोपार्जित निघालेल्या देण्याचा हिस्सा व समाईक शेतीस आजपर्यंत लागलेला योग्य खर्च हे देण्यास वाजवीरीतीनें आह्मी तयार आहों. ही वाजवी रीत सोडून तुह्मी आजपर्यंत विभक्त झालेले कर्जासुद्धां एकंदर बेरजीचा हिस्सा व नाना तऱ्हेचे खर्च मजरा द्या असे विनाकारण तक्रारी वाढून एकंदरींत अपसांत तोडण्याची रीती न निघतां हा घोटाळा असाच ठेविण्याच्या इराद्यानें लांबण होईल तितकी बरीच आहे असें वाटून टाळाटाळ मांडली आहे ही बरी नाहीं आणि ही गोष्ट चार मंडळींत ज्याप्रमाणें कबूल होईल ती तुह्मी आह्मी उभयतां कबूल करावी आणि तेटा अपसांत साफ करावा. असें आह्मी पुष्कळ तुह्मास कळविलें तरी तुह्मी तें मान्य करीत नाहीं यास्तव या नोटिसीनें कळविण्यांत येते कीं आजपासून आठ दिवसांचे आंत या सर्व गोष्टीचा निकाल करून टाकावा हें उत्तम आहे नाहींपेक्षां आह्मी रीतीप्रमाणें फिर्याद करूं. कळावें तारीख ९ माहे जानेवारी सन १८७८ इ.

(सही) ज्ञानेश्वरराव रंगराव देशपांडे रहाणार बाळापुर दस्तुर खुद्द

नोटिस

रा. तुकारामजी वल्लद जानजी राजनकर राहणार मौजे भांबेरी तालुके अकोट यांशी हनवंती वल्लद लक्ष्मणजी पाटील मौजे कापुसतळणी तालुके दर्यापुर यांजकडून नोटिस देण्यांत येतें कीं माझी मुलगी झेंगी इचें लग्न तुझ्याशीं करून दिलें, या गोष्टीस आज सुमार १६ वर्षें झालीं. व तिला सेवपदर येऊनही ३ वर्षें झालीं. त्यांत तुमचे येथें दोन दिवस घालविले पण सदर्हू मुदतींत तिला कळून आलें कीं, तिजपासून तुह्मास कांहीं उपयोग नाहीं. कारण तुह्मी पुरुषांत नाहीं असें तिला समजून तिनें आह्मास असें सांगितलें कीं, बाबा मी जशी तुमचे एथें आहे तशीच तेथें सासरी आहे. ह्मणून एक वर्ष झालें झेंगी इला आह्मी आपले घरीं घेऊन आलों. त्या नंतर तुझा चुलता नामें लक्ष्मणजी व भाऊ नामें मानाजी या उभयतांनीं आमचे एथें येऊन गावांतील पंचाचे नांवें लिहिलें करून दिलें व खरें खोटें पहाण्याकरितां झेंगी इला तुमचे एथें घेऊन गेले. व लिहून दिलें कीं प्रचीती पाहून नांदणूक होण्यासारखी असल्यास नांदवूं नाहींपेक्षां फारकती करून देऊं. त्या करारप्रमाणें झेंगी इला त्यांचे बरोबर तुमचे घरीं पाठविलें व १०।१२ दिवस वाट पाहिली नंतर आह्मी समाचारास आलों त्या वेळेस पोरीस आमचे समागम वाटे लावलें व सांगितलें कीं "मजजवळ जवारी नाहीं व माझेनीं इला पोसवत नाहीं" त्या वेळेस तिजबद्दल आह्मी फारकती मागितली व तुमचे चुलते व भाऊ यांणींही तुह्मास समजून सांगितलें तरी तुह्मी ऐकिलें नाहीं व फारकती एथें करून देत नाहीं असें सांगितलें. ह्मणून तुह्मास ही मुद्दाम नोटिस देण्यांत आली आहे कीं ही नोटिस पावल्यापासून ४ दिवसांत फारकती लिहून द्यावी. कारण आपल्या बरोबर दुसऱ्याचाही संसार बुडविणें चांगलें नाहीं. अगर यावर तुमचें ह्मणणें काय आहे हें नोटिसीच्या द्वारें कळवावें. याप्रमाणें तुह्मी मुदतीचे आंत न कळवाल तर [illegible] नें व भावानें लिहून दिलेल्या लिहिण्याची अमलबजावणी करण्यांत येईल. व तुमचा लग्न संबंधी झेंगीवरचा हक्क रद्द करून तिचे गंधर्व करून दिलें जाईल हें खूप समजावें. कळावें तारीख ९ माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी.

(सही) हनवती वल्लद लक्ष्मण निशाणी हातची रेघ

हें पत्र अकोला एथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

मे० जोन्स साहेब कमिशनर यांची स्वारी अकोटाकडे गेली असें समजतें.

मे० डिपुटी कमिशनर साहेब यांची स्वारी गेले गुरुवारीं एथून पुन्हा दवऱ्यावर गेली. काल मुक्काम यवतें एथें होता.

ताबूत— शहरांत व पेठेंत मुसलमान लोकांनीं जागोजाग मंडप उभारिले आहे त मेळे, नालसाहिबांच्या सवऱ्या ही इकडून तिकडे व तिकडून इकडे जात येत आहेत व दिवस रात्र चौघडे तासे मर्फे व जंगी ढोल यांची गर्जना सुरूं आहे.

अकोला सेंट्रल जेलमधून तारीख १४ आक्टोबर सन १८७८ इसवी रोजीं ३ कैदी पळून गेले त्यांचीं नांवें व त्याजबद्दल माहिती रे. आ. मध्यें प्रसिद्ध झाली आहे ती खालीं लिहिल्याप्रमाणें:—

१. गोप्या वल्लद मनाजी भिल्ल उमर वर्षे २२, रहाणार मोगलाईंतील पिंपळवाडी, गुन्हा—डाका, शिक्षेची तारीख— २३ सेप्टेंबर १८७३, वर्ण गव्हाळा, तोंडावर देवीचे वण, व उंची ५ फूट २॥ इंच.

२. मबूबशा वल्लद इमामशा मुसलमान उमर वर्षे २९ रहाणार मोंगलाईंतील पिंपळवाडी, गुन्हा—डाका शिक्षेची तारीख— २३ सेप्टेंबर १८७३, वर्ण गव्हाळा बांधा ठेंगणा, पाठीवर वण, उंची ५ फूट ५॥। इंच.

ची तारीख—२ एप्रिल १८७३ वर्ण गोरा, लांबोळें तोंड व त्यावर देवीचे वण. उंची ५ फूट ५॥। इंच.

वऱ्हाडांत आजवर अकोलें व उमरावती एथें पूर्व व पश्चिम अशीं दोन एक्झिक्युटिव डिव्हिजनस होतीं. आतां सेन्ट्रल डिव्हिजन ह्मणून तिसरें डिव्हिजन वाशिम हें केलें. त्या योगानें तेथें ता. १ जानेवारी १८७८ पासून इंजिनियर लोकांच्या नेमणूका झाल्या त्या अशा:—

मि. जे. एफ पोप एक्झिक्युटिव इंजिनियर थर्ड ग्रेड, मि० लाब ए. इ. फोर्थ ग्रेड मि. एल जार्मन असि. इं. सेकंड ग्रेड, मि. एफ गोश असि. इं., मि. जी ई थंगर ओव्हर सियर, मि. टी. लाझरस ओव्हर. थर्ड ग्रेड, मि. अप्पा कुट्टू मुदलियार सेकंड ग्रेड ओव्हर सियर, मि. ठाकुरदास ५थ ग्रेड ओव्हर सियर, सार्जंट पापफर्स्ट ग्रेड ओव्हर सियर.

आजवर जीं पत्रें रीडायरेक्ट होत होतीं व त्याबद्दल त्यांस अधिक हशील पडत होतें तें ता० १ जानेवारी सन १८७८ पासून पडणार नाहीं असें पोस्टाकडील रुलावरून स.तसेंच एक वर्तमानपत्रें मात्र ॥ आणा हाशीलावर १० तोळे वजनापर्यंत जात होतीं पण ता. १ जानेवारीपासून वर्तमान पत्रांत छापण्याकरितां मजकूर तसें, प्रुफसीटस हींही दोन्ही बाजूची तोंडें नलीं ठेवून ह्मणजे हल्लीं जशी बुकपोस्ट वगैरे पाठविली जाते त्याप्रमाणें पाठविलीं असतां अर्धा आणा हाशिलांत १० तोळे पर्यंत मजकूर पाठवितां येतील. येणेंकरून वर्तमानपत्राचे कामास मोठी मदत होईल यांत संशय नाहीं.

मि० कीस साहेब कमिशनर साहेबांचे हेड क्लार्क जबलपुराकडे तीन महिन्यांचे रजेवर गेले ह्मणून त्यांचे जागेवर जुडिशियल कमिशनर आफीसचे हेड क्लार्क स्टेसी साहेब उमरावतीस गेले. त्यांचे कामावर तेथील डिपुटी कमिशनर आफिसांतील हेड क्लार्क मि० जोन्स साहेब यांची, त्यांचे कामावर वाशीम डि० क० कचेरींतील हेड क्लार्क मि० मेकाय यांची व यांचे कामावर तेथील डे० क० आफिसांतील सेकंड क्लार्क यांची अशा नेमणूक होऊन ते आपआपले कामावर रुजू झाले.

यंदाचा उमरावती वक्तृत्वोत्तेजक सभेचा वार्षिकसमारंभ चांगला झाला. आमचे विद्वन् मुगुटमणी रा. रा. विष्णु मोरेश्वर महाजनी एम ए. तेथील हैस्कूलचे हेड मास्तर यांचे योगानेंही समारंभास विशेष मंडळी गेली होती. या सभेस राव बहादूर नारायण भाई दांडेकर रा. रा. श्रीराम भिकाजी जटार व नागपुरचे वकील रा. रा. गोपाळराव भिडे यांचें दरसालप्रमाणें यंदाही सहाय होतेंच. त्याशिवाय वऱ्हाडी उमेदवारांस उत्तेजन यावें ह्मणून

वळवर वगणी करून बक्षिस दिलें हें ऐकून आह्मास संतोष होतो व त्या समाजाचा

गेला आठवडा ... दांत गेल्या कारणानें एकाच विषयास अनुसरून ठिकठिकाणाहून नरींच पत्रें आलीं व तीं आमचे परम दयाळु चक्रवर्तिनी साहेब यांचे ठा. यीं आमचे लोकांचे राजभक्तीदर्शक आहेत ह्मणून तीं सर्वं आनंददर्शक पत्रें आजचे अंकीं आह्मी मोठ्या उल्हास वृत्तीनें छापून प्रसिद्ध केलीं आहेत या शिवा- उमरावती, इलिचपुर, बुलढाणें, मलकापुर, वाशिम, वणी, इत्यादि ठिकाणीं वऱ्हाडांतही प्रजा जनांनीं चांगले समारंभ केले.

बुलढाण्याचे पोलिस सुप्रिटेंडेंट मि० साहेब हे १॥ महिन्याचे रजेवर गेले तोंपर्यंत त्यांचें काम तेथील पोलिस इ. मि. कालिन्स साहेब हे पहातात.

मे० एदलजी बहिमनजी सा. यांस मे. ताजुद्दीन हुसेन सा. असिस्टंट कमिशनर हे रजेवर आहेत तोंपर्यंत अगर दुसरा हुकूम होईपर्यंत कोर्ट नंबर ३ चे जडजाचे अधिकार दिले.

हवामान— २९ डिसेंबरपासून ५ जानेवारी पर्यंत मात्र चांगली कडक थंडी पडली. पण गेले रविवारपासून ती अगदीं कमी आहे व आकाश मधू ... व्याप्त असतें.

डा० आबट साहेब स्यानिटरी ... नर हे मार्च अखेर पेनशन घेणार व ... जागीं एथील सिव्हिल सर्जन डा. लिट... साहेब यांची नेमणूक होणार असें इंग्रजी पत्रांतून प्रसिद्ध झालें आहे.

माळेगावास यात्रा—देव मास्तर हरी नारायण परांजपे यांची सालाबादप्रमाणें मौजे माळेगाव तालुके अकोट एथें मिती पौष वद्य ५ रोज बुधवार ह्मणजे तारीख २३ माहे मजकूर रोजीं मोठी यात्रा भरणार आहे असें तेथील पाटलाकडून आह्मास पत्र आलें आहे

जाहिरखबर.

१८७८–७९ ...

चे मक्त्याचा हरास खालीं ...

रखेस डिपुटी कमिशनर साहेब ...

टांत बारा वाजतां होईल. कलाली व शिंदी यांचा हरास निरनिराळा होईल.

जिल्हे वणी एथें शनवारीं तारीख ९ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं

जीं होईल.

जिल्हे इलिचपुर एथें बुधवारीं तारीख १३ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे अकोला एथें शुक्रवारीं तारीख १५ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे वाशीम एथें सोमवारीं तारीख १८ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे बुलढाणा एथें बुधवारीं तारीख २० फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

विक्रीच्या शर्ती डि... कमिशनर साहेब यांचे कचेरींत मिळ...

अकु व विषयु...

रिखेची जाहिरात ...

ळावें तारीख ८ ...

१८७८ इसवी.

मागाहू...

केशव ...

बाळाजी ...

लीं सही ...

आमचा ...

घेणें अ...

डकशी ...

पुंज्य...

हे उभयतां ...

गणे पिंजर ...

सही करणार या...

ते कीं, आमचे हेल्या...

जोंधळे तुमचे कडे ...

आह्मी दोन चार वेळा ...

तु तूं अद्याप देत नाहींस ...

पावल्या पासून आठ दिवसांचे

चा उलगडा करून द्यावा. नाही

चेवर दिवाणी कोर्टांत फिर्याद के...

ईल. व नोटिशीचा खर्च तु...

कळावें तारीख १...

...८ इसवी.

) र...

वर्त...

राकडून मिळाल्याचें समजतें.

ता० २४ डिसेंबर सन १८७७ रोजी मुंबई टांकशाळेंत २,९५,४६,८९९ रुपये किमतीचें रुपें शिल्लक होतें. पैकीं ४०,१४,९८३ रुपयांचें नाणें पाडलें. त्या शिवाय ६०,२३,६६३ रुपये किमतीचें रुपें परीक्षा होण्याकरितां पडून राहिलें आहे.

रा. ब. माधवराव गोविंद रानडे हे गेले बुधवारीं नाशकास नवीन कालिज्या नेमणुकीचे जाग्याचा चार्ज घेण्याकरितां गेले.

आह्मांस लिहिण्यास परम दुःख वाटतें कीं, वे० शा० सं० रा० रा० तिबक बाबा वाडीकर प्रसिद्ध हरदास हे श्रीक्षेत्र ना... समाधिस्त झाले. हे गायन क... न प्रवीण होते, इतकेंच ... ास जे जे गुण अवश्य ... ले यांचे

रजिष्टर नंबर ६ सन १८७८

वऱ्हाडसमाचार

पुस्तक १२ अकोला, रविवार ता० २० माहे जानेवारी सन १८७[illegible]

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत

	रुपये
वर्षाचे आगाऊ	५
साल अखेर	७
किरकोळ अंकास	०४
डाकहांशील	
वर्षाचे आगाऊ	१।८
,, अखेर	२

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणार त्यां कांकडून आगाऊ वर्गणी पावली ह्मणजे पत्र सुरू केलें जाईल.

नोटिसीबद्दल.

मराठी, १० ओळींचे आंत	१
१० ओळींपुढें दर ओळीस	०।०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०४
,, दुसरे खेपेस	०२

जाहिरखबर.

NOTICE.

THE BANK OF BOMBAY-

The Khamgaum Branch is prepared to receive Fixed Deposits on the terms noted below:

For 6 Months certain at 3 percent per-annum.

For 12 Months certain at 4 percent per-annum.

For sum of Rupees 5000, an upwards other arrangements may be made by addressing the under signed.

Harry H. Hynes.
Agent.

Khamgaum,
19 th November 1877.

जाहिरखबर.

नोटिस देण्यांत येतें कीं, सन १८७८–७९ सालाबद्दल कलाली व सिंदी चे मक्त्याचा हरास खालीं लिहिलेल्या तारखेस डिपुटी कमिशनर साहेब यांचे कोर्टांत बारा वाजतां होईल. कलाली व सिंदी यांचा [illegible]

जिल्हे वणी एथें शनवारीं तारीख ९ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे उमरावती एथें सोमवारीं तारीख ११ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे इलिचपुर एथें बुधवारीं तारीख १३ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे अकोला एथें शुक्रवारीं तारीख १५ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे वाशीम एथें सोमवारीं तारीख १८ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे बुलढाणा एथें बुधवारीं तारीख २० फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

लिलांवाच्या शर्ती डिपुटी कमिशनर साहेब यांचे कचेरींत मिळतील.

अकूब विषयुक्त यांचे हरासाचे तारिखेची जाहिरात पुढें देण्यांत येईल. कळावें तारीख ८ माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी.

W. B. Jones
कमिशनर
हैद्राबाद असा. डिस्ट्रिक्ट.

नोटिस.

सदोबा वल्लद लक्ष्मण सुतार रहणार मौजे आरेगाव प्रगणे मेहेकर जिल्हा बुलढाणे यास खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुह्मी तारीख १९ माहे डिसेंबर सन १८७७ इसवीचे वऱ्हाडसमाचार पत्रांत नोटिस दिली ती तारीख ९ माहे जानेवारी सन १८७८ रोजीं पावली. तुह्मी लिहितां कीं फारकती पाठवून दावी नाहीं तर आह्मी सोनी मर्द कडतु सुतार हिला दुसरा नवरा करून देऊं तर मी सोनी इला नांदविण्यास कबूल असून तीही नांदण्यास कबूल आहे परंतु हा सर्व हाट तुमचाच आहे. आह्मास दिसतें हें जर खोटें असेल तर एक वेळ कोर्टासमोर पंचाईत होण्याची आहे ह्मणजे त्यांत खोटेपणा काय जो असेल तो उदयास येईल. फारकती देणें हें माझें काम आहे आणि मागण्याचें काम बायकोचें आहे असें असून तुह्मी फारकती मागतां हें बरोबर नाहीं कारण बायको ही मजपाशीं रहाण्यास कबूल असून तुह्मी पाठवित नाहीं हा तुमचा गुन्हा समजला पाहिजे. तर तुह्मी ८ दिवसांचे आंत आमची बायको सोनी इला आमचे घरीं आणून घालोंव नाहीं तर आह्मी तुह्मावर प्रतिबंध केल्याबद्दल व बायकोबद्दल फिर्याद करूं. कळावें तारीख १० माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी.

(सही) कडतू वल्लद दावजी सुतार
रहाणार बोर प्रगणे लोणार
जिल्हा बुलढाणें.

पत्रव्यवहार

या सदराखालील मजकूर पत्रकर्त्यांच्या मताशी मिळूनच असतील असें समजूं नये.

एलिचपुर— ता. ११।१।७८

रा. रा. वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांसः—

वि. वि. शहर मजकुरीं रिडिंगरूम झाल्यापासून बरींच वर्तमानपत्रें वाचण्यांत येऊं लागलीं त्यांत चक्रवर्तिनी सा. निमित्त उत्साहाचा समारंभ ठिकठिकाणीं झाल्याचें पाहून एथेंही झालेल्या उत्साहाचा समारंभ प्रदर्शित केल्यावांचून माझ्यानें रहावेना ह्मणून तत्संबंधी खालील चार ओळी पाठविल्या आहेत त्यांस आपल्या सुंदर पत्रीं स्थल मिळेल अशी आशा करितों.

तारीख १ जानेवारी १८७८ इसवी रोजीं प्रातःकाळीं आमचे दयाळु व लोकप्रिय मे० मेकंजी साहेब बहादूर डिपुटी कमिशनर यांनीं कमिटींतून देवविलेल्या रुपयांचें धान्य व वस्त्रें गोरगरीबांस वाटलीं गेलीं. सायंकाळीं तहशिलदारकचेरी, डाक्टर खाना, पोलिसस्टेशनें यांचे पुढें दिवे लावले होते आणि शहरांतील सर्व शेट सावकार लोक यांचे घरींही दिपवाळी प्रमाणेंच दीपोत्साह झाला होता. रात्रीं द्वितीय. आनंदोत्साहानिमित्त मे० तहाशिलदार साहेब यांचे घरीं नाच झाला व रा. रा. विश्वनाथ परशुराम खरे असिस्टंट मास्तर यांचे घरीं नाशिकर कद्रे हरिदास बोवा यांचें कीर्तन झालें. आतां नाच, नाटकें व तमाशे यांजकडे लोकांचा भर स्वभावतः विशेष असतो आणि विशेषेंकरून आमचे शहरवासी तरुण जनांचा जरी विशेष आहे तत्रापि कीर्तनास साधु, भिक्षुक व सभ्य गृहस्थ आणि इतर श्रोते तरुण व वृद्ध जनांचा पुष्कळ समाज जमला होता. मीही कीर्तनास गेलों होतों. कीर्तनाचा समारंभ फारच उत्तम झाला होता. आणि जागाही सुशोभित केली होती. अख्यान वत्सलाहरण झालें. कीर्तनसमाप्ती नंतर चालीप्रमाणें प्रसाद, पान सुपारी होऊन समारंभ विसर्जन झाला. हरिदास बोवांची सांगण्याची शैली फारच उत्तम असून अवाजही उद्दाम आहे. त्यांचे ज्येष्ठ चिरंजीवांचा अवाज मधुर व मंजुळ असल्या कारणानें कीर्तनास विशेषच रंग येतो. त्यांचे कनिष्ठ चिरंजीव दहाएक वर्षांचे असून तेही उत्तम त्यांचे वयाच्या मानानें कीर्तन करितात ह्मणून ऐकतों. पहाण्यांत [illegible] सदीन. आजपावेतों एथें पांच सहा कीर्तनें झालीं त्यांत सदरील समारंभासारखा समारंभ व श्रोत्यांचा समाज जमल्याचें माझे पहाण्यांत नाहीं. एकंदरींत ज्यांत स्वार्थ आणि परमार्थही आहे असा आनंदोत्साहानिमित्त हरिकीर्तनासारखा समारंभ पाहून मला काय परंतु सर्वांस आनंद झाल्यावांचून राहिला नसेल. पत्रविस्तार फार झाला करितां पुरें करितों. कळावें लोभ करावा ही विनंती.

एक
शहरवाशी.

[illegible] का[illegible] कीं प[illegible] दिल्यापर्[illegible] मजकुराचे प[illegible] मानें मनाला[illegible] मी यथामतीनें [illegible] लीं लिहिलेल्या चा[illegible] त्रांत जागा द्याल अ[illegible] आहेत त्यास शुद्ध करून [illegible] बानगी करावी.

दुसरे शर्तींत असें आहे क[illegible] तिबंध केला असतां महामारीचा [illegible] उद्भवणार नाहीं अशीं रोग उद्भवण्या[illegible] रणें दर्शविलीं पाहिजेत.

वर लिहिलेल्या वाक्यावर— हा रो[illegible] वाईट हवेपासून उद्भवतो. त्याचा प्रतिबंध करण्याकरितां सरकारानें मार्गोमार्गीं म्युनिसिपल कमिट्या नेमिल्या आहेत व त्या आपल्याकडून होईल तेवढा यत्न करून सफाई ठेवितात परंतु ज्या रीतीनें सफाई असावी तशी होत नाहीं. कारण स्वच्छता राखणें हें सरकारचेंचकडे आहे असें नाहीं तर प्रत्येक मनुष्याच्या स्वाधीनची गोष्ट पडली आहे. आतां ती स्वच्छता कोणती ह्मणाल तर ती सर्वांस माहितच आहे. मी लिहीत असें नाहीं. दुसरें सरकारचे हातीं नाहीं तें कोणतें ह्मणाल तर उन्हाळ्यांत आकाळीं पाऊस पडणें व लोक निरुद्योगी असल्या कारणानें जंगलचे जंगल तोडून पोटाकरितां शेतीचे उद्योग करितात आणि शेतांत खतें टाकितात त्यावर पाऊस पडल्यानें आणि उन्हाळ्यांत ऊष्मा फार होतो अशा वेळेस त्यांना वगैरे गरम खाल्यानें हा रोग उद्भवतो. दुसरीं अशा प्रकारचीं पुष्कळ कारणें आहेत परंतु पत्रविस्तारास्तव लिहित नाहीं. याला प्रतिबंध करण्यास जेवढा वनस्पतीचा साठा पाहिजे तेवढा नाहीं कारण हल्लीं शेतें पहाडांत सुद्धां झालीं आहेत. पहाडांतील सर्व झाडें तुटलीं गेलीं यामुळें खराब हवा वायुच्या योगानें दूर दूर जाते करितां हा रोग दिवसेंदिवस ज्यास्ती उद्भवत चालला [illegible]

आतां दुसरा प्रकार आपण ह्मणाल [illegible] हा रोग प्राचीन काळीं नव्हता [illegible] पहा कांहीं वर्षांपूर्वी हा [illegible] नव्हता त्याचें कारण आ[illegible] आपण ऋषि ह्मणत [illegible] आणि सर्व निश्चय[illegible] र्व पदार्थांचा [illegible] त्यांनीं असा [illegible] स्वार्थ आणि [illegible] ची योज[illegible] ह्मणाल [illegible] पित [illegible] य[illegible]

...मा-
...गादि
...र त्यांनीं
...वरण शुध्द
... झाला तर
...ला नसता आणि
...ीत ओतलें नसतें.
...युक्ति काढिली असावी.
...यज्ञ होत होते. नंतर
... आमचे राज्याची राज्यस-
... व लोक द्रव्यहीन झाल्यानें
...हीं कारणानें महान यज्ञ करण्या-
...द झाले. त्याच वेळेपासून कांहीं उ-
...विक रोगांची उत्पत्ती झाली असावी. हें उघड आहे. ह्या यज्ञापासून कांहीं तोटा होता असें नाहीं. तर त्यामध्यें लोक असंख्य द्रव्यें टाकीत होते व तेणेंकरून तें अग्नी रूपानें रूपांतर होऊन कांहीं अंश वातावर्गात व कांहीं अंश मेघमंडळांत मिळत होता. त्यामुळें वेळचे वेळेस पाऊस पडल्यानें दसपट उत्पन्न होत होतें. आतां ह्या मेघाविषयीं लिहिण्याची कांहीं गरज नाहीं परंतु मी जें महामारीचे रोगाचीं कारणें लिहिणार त्यांत सर्व हवेचा वगैरे उलगडा केला पाहिजे व हा रोग कशापासून उत्पन्न होतो हें स्पष्ट करून दाखविणें आहे करितां हीं सर्व उदाहरणें घेतलीं आहेत. कळावें. तारीख ११ माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी.

गणेश बाळाजी पाठक नागपुरकर तारमास्तर हल्लीं मुक्काम स्टेशन बिसवा.

(पुढें चालू)

सावदें व ब्र्हाणपुर ह्या ठिकाणच्या प्रवासाची हकीकत.

रा. रा. वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांसः—

वि. वि. मी नाताळाचे सुटींत रेलवेंतून वरील दोन गांवीं गेलों होतों. तेथील थोडी हकीकत आपणाकडे प्रसिद्ध करण्याच्या हेतूनें पाठविली आहे तिला आपले ...ल्या अंकीं स्थळ मिळेल अशी आशा ...हे.

... हें खानदेशांतील एक तालुक्या... आहे. व तें भुसावळेपासून ज... रेलवेची शाखा जाते ति... ...शन आहे. हें गांव शहरा... ...रचना चांगली आहे. ...रण चांगले तया... ... स्वच्छता उत्तम ... विद्वान् व लोक ... ...शिनाथ बळवंत ... ...न जरी थो- ... ...च्या मेहेन... ... ...ी आहे ... ...पासून

...कार खुष आहेत. एथें एक ...ल लायब्ररी स्थापन झाली आ... ...ची स्थितीही यांच्या सहाय्यानें उ... ...ली आहे हें पाहून मला फार संतो... झाला. या शहरांत स्वतंत्र म्युनिसिप्यालिटीची फार अवश्यकता आहे ती परिपूर्ण करण्याची खटपट तेथील विद्वान मामलेदार सा. करतील अशी आशा आहे. तसेंच स्मालकॉज कोर्टाचीही एथें स्थापना झाली असून त्याचें काम उत्तम प्रकारें चाललें आहे. हें लोक सुधारणेचें एक साधन समजलें पाहिजे. नंतर एथून मी बऱ्हाणपुरास गेलों.

बऱ्हाणपुर हें रेलवेचे स्टेशनाचे ठिकाण असून शहरापासून स्टेशन फार लांब आहे. हें शहर पूर्वीपासून नांमांकित आहे. ही व्यापाराची मोठी पेठ आहे. कलाबतु व रेशमी कापड वगैरेविषयीं याची ख्याती आहे. एथें पूर्वी मुसलमानी राज्याचा अम्मल असून मोगलांचा एक सुभा एथें रहात होता. शिवाजी राज्यानें हें ठिकाण दोन वेळा लुटिलें याविषयीं प्रसिद्धी आहेच. बऱ्हाणपुरास मुसलमान बोहरी लोकांची वस्ती फार आहे. तसेंच गुजराथी, मारवाडी यांचीही बरीच संख्या आहे. गावांत कांहीं ठिकाणीं पाण्याचे हौद आहेत. ह्या ठिकाणीं कोर्टाची भाषा नेमाडी असून हे शहर मध्य प्रांतांत मोडतें. एथें जिल्हा स्कूल आहे त्याचप्रमाणें लायब्ररी व म्युनिसिप्यालिटी हीं लोकोपयोगीं कृत्यें चांगलीं भरभराटींत आहेत. ह्या शहराला तापीनदी असून व ती वस्तीला अगदीं जवळ असल्यामुळें शहराला चांगली शोभा आली आहे.

ह्या ठिकाणीं श्रीमंत रा. सा. गोविंदराव कृष्ण भुसकुटे ह्या नावाचे एक श्रीमान व लौकिकवान गृहस्थ आहेत. ह्यांना टेंभुरणी हा गाव जहागीर आहे. व युरोपियन मोठमोठाले आफिसर लोकांत ह्यांची मोठी मानमान्यता आहे. ह्यांना इंग्रजी, संस्कृत, पर्शियन व मराठी भाषांचें चांगलें मार्मिक ज्ञान आहे. व स्नेहसंबंधांत ह्यांची वर्तणूक फार वर्णणीय आहे. दिल्ली दरबारचे गतवर्षी ह्यांना बोलावणें होतें व त्या प्रसंगीं ह्यांना सरकारांतून राव साहेब हा किताब मिळाला. हे बऱ्हाणपुरचे स्पेशियल फुलपावर माजिस्ट्रेट आहेत. यांची न्यायाची शैली फार चांगली असून दानकर्माविषयींही यांची ख्याति आहे. एकंदरींत ह्यांचे रहाणें व लौकीक एखाद्या ... ...षाप्रमाणें आहे. ह्यांना ... ...क थोरला मुलगा मोठा बुद्धिमान असून त्यांचे वयाचे मानानें त्याचा इंग्रजी, मराठी, आणि संस्कृत या भाषांचा अभ्यास वर्णनीय आहे. ह्या मुलाचें लग्न श्रीमंत कुरंदवाडकर यांचे मुलीशीं व्हावयाचें ठरलें आहे. तो समारंभ मोठ्या राजकीय थाटाचा होईल. मुलाला १८००० रुपये हुंडा ठरला आहे. कळावें. लोभ करावा ही विनंती.

तारीख १६ जानेवारी १८७८ इसवी.

आपला मित्र
अकोलेकर "क्ष"

वऱ्हाडसमाचार

मिति पौष कृष्ण २ शके १७९९

तुर्कस्थानांतील लढाई

बहुत दिवस चाललेली लढाई आतां निकरास येऊन ठेपली असें दिसतें. तुर्की लोक अगदीं जर्जर होऊन गेल्यामुळें तहाचें बोलणें लावूं लागले आहेत व लढाईची कांहीं दिवस महकूबी मागत आहेत. तरी आड्रिनोपलचा चांगला बचाव करावा म्हणून शुमला, व्हार्ना एथील फौज जलमार्गानें आणित आहेत व सुलेमानपाच्छा हा आड्रियानोपल एथें बंदोबस्ताकरितां हजर आहे. रशियन लोकांची फ्लेव्हना, सिकपका व निश्च एथें सरशी झाल्यामुळें ते बालकन पर्वत ओलांडून रोमेनियामध्यें आले आहेत व त्यांची व तुर्की लोकांची "फिलिपापोलिस" नजीक ८ तासपर्यंत बरीच मोठी लढाई झाली. अखेरीस सुलेमानपाच्छास मागें हटावें लागलें व रशियन लोक चढाव करून रेलवेचे आसपास येऊन ठेपले आहेत. एथून आड्रियानोपल व कान्स्टंटीनोपलपर्यंत रेलवे आहे म्हणून ही रेलवे जोंवर तुर्की सरकारचे ताब्यांत आहे तोंवर मोठेंच सहाय्य आहे. पण हीच रेलवे रशियाचे ताब्यांत गेल्यास तितकेंच उलटें नुकसान होणार आहे. आतां आड्रियानोपलवर लढाईची सर्व अखेर येऊन ...ली आहे व तेथें तुर्क सरकारची ही कडेकोट तयारी आहे म्हणून एथें मोठी रणधुमाळी माजण्याचा संभव आहे. तरी तहकुबीचीं व तहाचीं जीं बोलणीं चालूं आहेत तीं उभयता राष्ट्रांचे मनाप्रमाणें उतरल्यास हा अनर्थाचा रक्तपात टळेल. ही युरोपांतील तुर्कस्थानाची हकीकत झाली.

आतां एशियामायनरमधील तुर्की लोकांचा जो अति बलाढ्य किल्ला कार्स तो रशियाचे हस्तगत बऱ्याच दिवसांपूर्वी झाला आहे व तेथून सुमारें ६० कोस आसपासचा मुलूख रशियाचे ताबेंत गेला आहे. व त्यांनीं पुढें चाल करून एर्झरोमला वेढा घातला आहे तसेंच ट्रबिझांड यासही वेढा घालण्याचा रोख आहे. हीं दो... तर सर्व एशियामायनर रशियाचे ताबेंत गेला असें होईल. कारण या खेरीज दुसरीं महत्वाचीं ठिकाणें त्या प्रांतांत नाहींत आणि तो बहुतकरून ओसाड आहे.

एकंदर युरोप व आशिया ये दोन्हीं खंडांतील तुर्कस्थानाच्या प्रदेशाकडे पाहिलें असतां फार थोडा भाग तुर्क लोकांच्या ताबेंत राहिला आहे. बाकी सर्व रशियानें व्यापला आहे. तशीच उभय राष्ट्रांतील शिपायी लोकांची प्राणहानी बहुत होऊन आज सुमार ६०।७० हजार तुर्की फौज रशियाचे ताबेंत कैद आहे.

आरंभापासून ब्रिटिश सरकारची तुर्क सरकारास लढाईचे कामीं मदत होईल असें सर्वांस वाटत होतें पण तसें झालें नाहीं. म्हणून तुर्कस्थान या दशेस येऊन पोचलें. अलीकडे ता० १६ चे तारेवरून, इंग्लंड व आस्ट्रिया या उभयतांनीं तुर्क व रशिया या उभयतांस कळविलें होतें कीं, "सन १८५६ तपारीस एथें झालेल्या तहनाम्याच्या शर्तींविरुद्ध तुमच्या सल्याचीं कलमें आम्ही कबूल करणार नाहीं." असें समजलें होतें. व यावरून कांहीं निराळा प्रकार वाटत होता.

आतां ब्रिटिश सरकाराकडून तुर्क सरकारास लढाईचे कामीं चांगली कुमक पोंचेल असा रंग दिसत नाहीं कारण तारीख १७ मिनहूचे पार्लमेंट सभेवर सर्वांची भिस्त होती पण सदहू सभेंत मंत्री मंडळींपर्की किस्येकांचे झालेले बोलण्यावरून मागील निश्चयांत कांहीं कमजास्त प्रकार झाला असें दिसून आलें नाहीं व यावरून लढाईचा शेवट अमुकच प्रकारें होईल असा अजून निश्चय करतां येत नाहीं. तरी ब्रिटिश सरकारचा हा पूर्ण निश्चय आहे कीं ब्रिटिश हितास धक्का पोंचल्यास तें लढाईस कधीं मागें घेणार नाहीं ही तरी मोठी महत्वाचीच गोष्ट समजली पाहिजे.

पुनर्विवाह असो पण बालविवाह बरा आहे काय?

देशकल्याणार्थ झटणारे किस्येक लोकांनीं भगीरथ प्रयत्न चालविले आहेत व होईल तोंवर युक्ती प्रयुक्ती लढवून वाइटाचें निरसन व चांगल्याचा प्रसार करीत आहेत. गतभर्तृका अबला वैधव्य दुःखसागरांत गटंगळ्या खात आहेत व तेणेंकरून बालहत्येसारखीं अघोरपातकें होत आहेत. असें पाहून १० वर्षांपूर्वी किस्येकांनीं उत्तम वर्णांत पहिला पुनर्विवाह सुरू केला. आतां त्याला मिळावें तसें जीवन चहूंकडून मिळालें नाहीं तेणेंकरून याचा उपयोग सर्वत्र होत नाहीं. तरी बीजारोपन होऊन त्याला मोड आला आहे तेव्हां कलांतरानें याचा विशाळ वृक्ष होऊन बहुतांस आपल्या शीतळ छायेखालीं घेईल यांत संशय नाहीं. हें असो. पण बालविवाहापासून देशाचे किती अगणित तोटे होत आहेत बरें! आतां यासाठींही परोपकारी लोकांचे प्रयत्न चालू आहेतच. तरी अलीकडे आ... ... ...असा करणारा ३ वर्षांचे वयाची वधु व ९ वर्षांचे वयचा वर असा गोजिरवाणा विवाह करण्याचा प्रघात पडला आहे. तो व्हावा तसा कमी होत नाहीं. याला कारण केवळ आई बापांचा मुलहोसीपणा हेंच दिसतें. बाकी शास्त्र असें करण्यास परवानगी देत नाहीं. इतकेंच नाहीं वर "विवाहकाल" म्हणून जो शास्त्रानें दिला आहे तो या वयाहून फार पुढें आहे निदान त्यांची अज्ञान दशा जाऊन जगांतील बरें वाईट तरी त्यांना समजूं लागलें पाहिजे. उपनयनविधि करावयाचा म्हणजे मुलाला जसें निदान य

ट
ा
ी
ली
ांहे
ाक
रत
मुली
ी हु
द्दतांव
याकारि
ी मुल
ो मुली
किरण
रहितात
ळमळत
नि व विन
धना ञा-
र हे कांहींच
लडकडणाऱ्या
त आहे. मुंबई
थें आले हो
वाटले, व
मिठाईस ५
डी बुजविण्या
ले, तलावा
चालूं आहे.
वाखा सुरू
ामुळें रोगास
तां सरकारानें
इकडे लवकर
यांजकडून ल
इकडील ग-

अशी तूं — ...
"चतुष्पदी भव सामा०" म्ह०
आरोग्य व कल्याण वृद्धिंगत क
र्ण्यापुरता संबंध झाला, अशी
पांचव्यास "प्रजाभ्यः पंचपदी
म्हणजे 'संतानापुरता संबंध झाल
साहव्यास, "ऋतुभ्यः षट्पदी भ ... स.
म्ह. "सर्व ऋतुभर सहवासापुरत ... ा
ला, अशी तूं०" सातव्यास, ' ... -
पदी भवसामाप० म्ह० "सर्व ... -
रूप हा तुझा माझा संबंध सिद्ध ... -
शी तूं सर्व धर्मकृत्यामध्यें मला ... '
"सखायौ सप्तपदावभुव सख ... यं
सख्यान्ते मा योष सख्यान्मे ... :"
म्ह० "सात पावलें समागमें ... ानें
आम्ही सखे [स्नेही] झालों ... मी
नित्य सख्य करीन, तुझें सख ... ाड
णार नाहीं तूं माझें सख्य ... ाडूं
नको."

'हें जें माझें हृदय तें तुझें होवो, व जें
तुझें हृदय तें माझें होवो. माझ्या धर्मकृत्या-
मध्यें तुझें हृदय असो माझ्या चित्ता ... अ-
नुसरून तुझें चित्त असो, म ... एक
मनानें पाळ. धर्मवर्धक प ... माझ्या
ठायीं तुला एकनिष्ट करें ... वरानें
म्हणावें.

यावर 'होय ठीक अ ... म्हणावें.

नंतर दंपती वेदीशीं ... समल्या
वर आचार्यानें वेदीवरून ... देश क
रावा, तो असा:— "ह ... सर्वां-
चा निर्मिता ह्या विशाल ... शाशि-
ता, सर्वज्ञ, अन्तर्यामी, ... स, जो
आमचीं हीं सर्व कृत्यें प ... आम्ही
उच्चारिलेले शब्द ऐकत ... चि समोर

...र्पण करा. तो रोग, शोक, भय, विपत्ति
...ाप यांतून तुमचा उद्धार करील. हे अ-
मुक (वरास उद्देशून) तुम्ही नेमानें आ-
पल्या पत्नीचें मंगल (शुभ) साधण्याबि-
षयीं यत्न करीत रहा. आज जगदीश्वरानें
तुमच्या हाती मोठा बोजा दिला आहे. सं
यतेंद्रिय व सत्कर्मशील व्हा; आणि संसारां
तील सर्व अवस्थामध्यें शांत चित्त असे र-
हा. ज्याप्रमाणें आपल्या आत्म्याचें रक्षण
करण्याविषयीं तुम्ही उद्योग कराल त्याचप्र-
माणें आपल्या पत्नीच्या आत्म्यासही पवित्र
धर्माच्या मार्गी उन्नत करावयास उद्योग
करा. उपदेश व उदाहरण यांच्या योगें
संसारांतील शुभकार्यांच्या ठायीं ती नेमानें
प्रवृत्त राहील असें करा. आणि सत्याचे
मार्गी, धर्माचे मार्गी, मंगलाच्या मार्गी ति
नें तुमची सहचरी व्हावें असें करा. आतां
वधूस उद्देशून—जेणेंकरून तुमच्या पतीचें शुभ
होईल अशीं कर्में तुम्ही काया वाचा मनेंकरून
करा; त्याजवर एकनिष्ठेनें निर्भर करा;
आणि तुमच्या हिताकारणे जी आज्ञा त
करितील ती तुम्ही पाळा. आपल्या पती
वर आपला प्राण ठेवा. आणि सदाचारी
व्हा. आपले मन, वचन व कर्म परिशुध्द
ठेवा आणि पती... सहायानें आत्म्याच्या
प्राप्तीविषयीं यत्नशील व्हा.

नंतर ईश्वराच्या ठिकाणीं मन लावून
दंपतींनीं त्याजला प्रणिपात करावा व आ
चार्यांनीं आशिर्वाद द्यावा.

हें पत्र अकोला एथें वऱ्हाडसमाचार
छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी फडके
यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

आतील माहितगार व अनुभविक ला-
ची चवकी दारावर सावध करण्या
ठीं हा विवाह प्रसंग योजला असावा.
माहितगार (पुरोहित इ.) आंतील सर्व सुख
दुःखाचा देखावा पुढें हुबेहूब आणून उ-
भा करितात व अमुक अमुक मार्गानें गे-
ला असतां तुला आंतील कोणत्याही विघ्रा
ची बाधा होणार नाहीं असें सांगून सर्व
जन "सावधान" असा ध्वनी करितात.
ह्मणून हा धोक्याचा प्रवेश ज्याचा त्यानेंच
मोठ्या सावधगिरीनें केला पाहिजे तरच तो
निर्विघ्नपणें पार पडेल. तोच जर "संसार
सार" या मोहक शद्बाच्या धुंदींत त्याच्या
पालका सारखे हितचिंतक त्याला बळेच
आंत ढकलतील तर त्याला "सार" वस्तू
ची लेशमात्र प्राप्ती न होतां आंतील मह-
त् दुःखानें विकळ होऊन शतचूर्ण होईल
यांत संशय नाहीं, ह्मणून विवाह करून घे
ण्यास ज्याचा तोच प्रवृत्त झाला पाहिजे.

ज्या थोड्या जातींत पुनर्विवाहाचा प्र
चार नाहीं ह्मणून कांहींकांची उमेद आ
यर अवलंबून असेल व ती असणे साहजी
कही आहे. पण आपल्या देशांतील फार
मोठी संख्या पुनर्विवाह करणारी आहे.
ह्मणून त्याची स्थिति कांहींशी बरी असावी
पण त्याजकडे पाहून याहून अधिक दुःख
वाटतें. त्यांच्यांत "नवरा वागवीत नाहीं" व
"बायको नांदत नाहीं" असे हमेशा तंटे चा
लू असतात! आतां याचें मूळ पाहिलें अ-
सतां " बाल विवाह " या खेरीज दुसरें
नाहीं. असें अनेक प्रकारें या दुष्ट प्रघाता
पासून देशाचें अनहित होत आहे पण तो
सोडून देण्याचा क्षुल्लक निश्चय करवत ना

सा. श्रीराम भिकाजी जटार बी.
इन्स्पेक्टर हे यवतमाळाहून वणीक
आहेत असें समजतें.

ा. बजाबा रामचंद्र प्रधान एथील
जुकेशनल इन्स्पेक्टर १९ दिवसां-
घेऊन मुंबई व पुणें सातारा इकडे
ते गेले शुक्रवारी एथें परत आ-
करच दवऱ्यावर जाणार आहेत.

लक्ष्मीपती नायुडू एथील बारिस्टर
ी कार्याकरितां मद्रासेस-घरीं गे
काल रोजीं एथें परत आले.

वि पोलिस इन्स्पेक्टर यांनीं १
रजा घेतली व त्यांचे जागीं आ
रा. रा. रामजी शालिग्राम यां
नेमणूक झाली व त्याप्रमाणें
ते रविवारीं अकोटास आपले कामा-
वर जाऊन द खल झाले.

ाचे डिपुटी इजुकेशनल इन्स्पे
बाळकृष्ण लक्ष्मण बापट गे
एथें आले होते. व आज प-

मचंद्र अनंदराव उदास. हे
ांत त्याचे मित्र मंडळीस
ं एथें आले होते ते काल
गाडींतून मुंबईकडे रवाना
े बंधू कै० यशवंतराव अ-
(नागपुरास जु० क० चे

स व तुम्ही आपले वडीलास ऋणमुक्त न, नाहींपेक्षां रीतीप्रमाणें तजवीज क- लागेल व तेणेंकरून कोर्टखर्च तु- बसेल. या नोटिसीचा खर्च तुम्हास लागेल. कळावें ता. १८।१।७८ इ.

सही) पैकाजी वल्लद सिनजी आ

खुद दस्तुर खुद.

पत्रव्यवहार

सदराखालील मजकूर पत्रकर्त्यांच्या मिळूनच असतील असें समजूं नये.

वऱ्हाड मा[स]चार कर्ते यांस:—

वि. मी महामारीचे रोगावर औष विल्याप्रमाणें आपले तारीख ३० चे वऱ्हाडसमाचारांत छापिलें आहे. रीख १३ जानेवारीचे अंकांत डावर "पत्रिकरू" अशा सहीनें लें गेलें आहे त्यांत सदर्हू माझ्या पत्रावर कांहीं शंका काढिल्या यावर मी कळवितों तें असें.

यांत जें गांडें पाणी घालावयाचें थोडें पाणी घेऊन निवाला पा- क वाटावा व त्याचा वस्त्रानें गाळू ढावा व तो भांड्यात ठेवलेल्या यांत मिश्र करावा.

दुसऱ्या शंकेचें निवारण असें— वाऱ्याचा आजार सुरू होऊन

या गावांत मुसलमान लोकांची वस्ती फार आहे. त्यांच्यामध्यें दोन फळ्या बरेच दिवसापासून होत्या व या फळ्या मोहरमा च्याच संबंधानें झाल्या होत्या. याजबद्दल प्रकरण मंगरूळ तालुक्याचे तालुका आफिसर मे. अब्दुल हक्क साहेब एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर यांजकडे जाऊन त्यांनीं त्याचा निकाल पंचमार्फत होण्याचा ठराव केला. त्याप्रमाणें पंचांनीं त्याचा निकाल करून मंजुरातीकरितां तें प्रकरण साहेब महसुलाकडे पाठविलें. त्या निकालाविषयीं लोक नाराज होते सबब सा. महसुलांनीं हरतजवीजीनें लोकांची समज काढून एक महिन्यापूर्वीं एथें त्या ठरावास अनुलक्षून लोकांस प्रिय अशी डिक्री दिली. ठरावा प्रमाणें अमलबारी होते किंवा नाहीं हें पहाण्याकरितां मुद्दाम मे. डे. क. साहेबांची भेट घेऊन आणि योग्य लागेल ती मदत देण्याविषयीं त्यांचे वचन घेऊन एथें मोहरमाचे सातवे तारखेस स्वारी आली. तो दिवस बाजारचा असल्याकारणानें बाजारची दस्तुरी बरोबर घेतली जाते किंवा नाहीं हें पहाण्याकरितां तत्क्षणीं बाजारांत गेली. नंतर ती व्यवस्था पाहून ते दिवशीं ज्या ठिकाणचे मेळे निघणार होते तेथें जाऊन पोलिसचे दोन दोन शिपाई बंदोबस्ताकरितां ठेवून स्वारी बंगल्यावर गेली. त्यांचे पूर्वीं एक दोन दिवस बंदोबस्ताकरितां मे. ख्वाजा महंमद सा. पोलिसचे इन्स्पेक्टर हेही आले होते. तथापि प्रसंगवशात् ज्यास्त मदत लागेल ह्मणून वाशिमाहून बारा शिपायांची एक प्याट, एक चीफ कान्स्टेबल व एक सांडणीस्वार असे माग

त मिरवत रस[...] ण्याचे मार्गावर अ[...] लोक आप आपल्या [...]णे पल्या कामीं दक्ष होते. एकंदर सर्व डोले अशा थाटानें करबलांत जाऊन संध्याकाळचे सहा वाजण्याचे सुमारास थंडे झाले. अशा प्रकारचा देखावा या दहा पांच वर्षांत झाला नाहीं; असे उद्गार लोक मुखानें ऐकूं येऊं लागले. सर्व कृत्य निर्विघ्नपणें शेवटास गेल्यावर सर्व लोक अत्यानंदानें घराकडे जाते झाले.

हें कृत्य निर्विघ्नपणें पार पडण्यास आमचे तालुका आफिसर मे० अबदुल हक्क साहेब एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर हे कारण झाले. अशाच प्रकारचा तंटा कारंजे येथें पुष्कळ वर्षांपासून असलेला थोडे दिवसामागें त्या जिल्ह्यांत असतांना त्यांनीं तोडला. लोकांमध्यें पडलेले जुनाट चालत आलेले तंटे मिटविणें हें सामान्य अकलेच्या पुरुषाचें काम नव्हे हें निर्विवाद आहे. तरी अशा कमांत य[...]यार यश मिळेंत हें त्यांस अभि[...] भूषणास्पद आहे. या कृत्यास मि[...] खानसखा तहसिलदार साहेब, नायब तहसिलदार व पोलिसचे लोक यांनीं झटून मेहनत घेतली याजबद्दल त्यांची तारीफ करणें जरूर आहे.

प. व. डिपार्टमेंटकडील मि० [...] साहेब इंजीनियर हे येथें येऊन त[...] आफिसर मि० आबदुल हक्क साहे[...] नवीन तहशिलीकरितां बांधलेल[...] [...] दिला. व ता० आ० [...] थें [...]ण्याविषयीं तह[...] [...] हुकूम दिला. व य[...]

त भरभराटीस
२२ जानेवारी सन

एक फत्तेखेलडेकर.

पत्रें पाठविणारांस सूचना

वर्तमानपत्रांतून प्रसिद्ध व्हावीं अशा इ रादानें जीं आह्माकडे पत्रें पाठवायाचीं तीं बाळबोध लिहून त्यावर सुवाच्य खरी सही करीत जावी व छापण्याची सही पाहिजे असल्यास दुसरी करीत जावी. त्याचप्रमाणें पत्रें पाठविणें तीं नेहेमीं पोस्टपेड असावीं- त. तशांतून अलीकडे १० तोळे पर्यंत व जनाचें छापण्याच्या मजकुराचें पत्र अर्ध आणा टपालहशीलांत पाठवितां येतें. मात्र "छापण्याचा मजकूर" असें वर लिहून दोन्हीं तोंडे खुलीं ठेवावीं. व डावे ल[illegible]स पाठविणारानें आपली सही करीत [illegible] ह्मणजे तीं प्र[illegible]सिध्ध करण्याविषयींचा विचार केला [illegible]. तारीख २६ माहे जानेवारी सन [illegible] इसवी.

हरी रामजी अणवीकर
म्यानेजर वऱ्हाडसमाचार.

वऱ्हाडसमाचार

मिति पौष कृष्ण ९ शके १७९९

सन १८६६ इसवीच्या [illegible]
च्या आक्टाप्रमाणें रजिष्टर झालेल्या [illegible] [illegible]कपन्या.
ह्यांकवाले.
व्याजबट्टा करणारे.
कापुस, सूत व कापडाच्या गि[illegible]
युरोपांतील अनेक प्रकारचें [illegible]रण्यावाले.
कणारे.
[illegible] सामान वि[illegible]
हाटेल वाले ह्मणजे ख[illegible]
हरएक प्रकारचें साम[illegible]वळी घालणारे
जवाहीर विकणारे. [illegible]न विकणारे.
साखर वगैरे तयार[illegible]
दु[illegible] करणारे.
कापड विकणारे [illegible]सरा वर्ग.
धातूचीं भांडीं [illegible]नजाज.
नळाऊ लाव[illegible] विकणारे कासार वगैरे.
गाड्या, घोडे[illegible]डे विकणारे.
[illegible], बैल इत्यादि भाड्यानें देणारे.
कंट्राक्ट[illegible]
छापखा[illegible]र ह्मणजे उक्त काम घेणारे,
लाख[illegible]नेवाले व बुकें विकणारे.
[illegible]तयार करणारे.
दला[illegible]ल व हुंड्याचे दलाल.
गा[illegible]हाण ठेवून देवघेव करणारे.
स[illegible]राफ व सोनार रुप्याचा व्यापार करणारे.
किराण्याचा व्यापार करणारे, वाणी.
घोड्याचे खोगीर करणारे जिनगर वगैरे.
तांबें, पितळ वगैरेचा व्यापार करणारे

तिसरा वर्ग.

वरील दोन वर्गांत समावेश झालेला नाहीं असे लहान व्यापारी.

या तिन्ही वर्गांपासून कर खालीं लिहिल्याप्रमाणें घेतला जाईल.

घालून बसणारे अगर हाट बाज[illegible] णारे लहान व्यापारी, तिसऱ्या वर्गा[illegible] ठरल्यास विशेष जुलूम होण्याची भ[illegible] हीं; तरी तूर्त या संबंधीं आमच्यानें [illegible] यपूर्वक कांहींच सांगवत नाहीं.

पार्लमेंट उघडण्याच्या वेळेस र[illegible] वांनीं केलेलें भाषण.

रशियाच्या जबड्यातून टर्की[illegible] विण्याकरितां लढाईचा प्रसंग [illegible] त्याबद्दल पार्लमेंटची मंजुरी माग[illegible] इंग्लंडच्या प्रधानमंडळीनें ती स[illegible] नादपेक्षां सुमारें तीन आठवडे पू[illegible] ता० १७ मिनहू रोजीं भरविली[illegible] राणीसाहेबांच्या तर्फे लार्ड हाय[illegible] यांनीं वाचलेल्या भाषणाचें ता[illegible]

"पोर्टी याणीं पहिल्याने स[illegible] मध्यस्थ होऊन टर्की व रशिया[illegible] ह्ला करविण्याविषयीं विनंती के[illegible] त्यांनीं ब्रिटिश सरकारास मध्यस[illegible] षयीं निराळी विनंती केली. [illegible] सल्ला करण्याविषयीं आपली इ[illegible] त केली व राणी सरकार अशी[illegible] ळगीत आहेत कीं, ज्या अर्थी[illegible] राष्ट्रांनीं अजून ज्या शर्तीवर [illegible] कार अलग राहिलें आहे त्या [illegible] घिल्या नाहींत त्याअर्थीं सल्ल[illegible] होईल; परंतु सल्ला न होतां उ[illegible] बरेच लांबणीवर पडल्यास ब्रि[illegible] रास (आत्महितार्थ) जी यो[illegible] करावी लागेल तिजला पार्ल[illegible]

व व तुम्ही आपले वडीलास ऋणमुक्त
त, नाहींपेक्षां रीतीप्रमाणें तजवीज क-
लागेल व तेणेंकरून कोर्टखर्च तु-
बसेल. या नोटिसीचा खर्च तुम्हास
लागेल. कळावें ता. १८।१।७८ इ.
सही) पैकाजी वल्लद सोनजी आ
खुद दस्तुर खुद.

पत्रव्यवहार

सदराखालील मजकूर पत्रकर्त्यांच्या
मिळूनच असतील असें समजूं नये.

वऱ्हाड समाचार कर्ते यांस:—
वि. मी महामारीचे रोगावर औष
विल्याप्रमाणें आपले तारीख ३०
चे वऱ्हाडसमाचारांत छापिलें आहे.
रीख १३ जानेवारीचे अंकांत
डावर "यात्रिकरू" अशा सहीनें
लें गेलें आहे त्यांत सदर्हू माझ्या
पत्रावर कांहीं शंका काढिल्या
यावर मी कळवितों तें असें.
यांत जें गांडें पाणी घालावयाचें
थोडें पाणी घेऊन निवाऱ्या पा-
क वाटावा व त्याचा वस्त्रानें गाळू
ढावा व तो भांड्यात ठेवलेल्या
यांत मिश्र करावा.
दुसऱ्या शंकेचें निवारण असें—
वारुयाचा आजार सुरू होऊन

या गावांत मुसलमान लोकांची वस्ती फार आहे. त्यांच्यामध्यें दोन फळ्या बरेच दिवसांपासून होत्या व या फळ्या मोहरमाच्या संबंधानें झाल्या होत्या. याजबद्दल प्रकरण मंगरूळ तालुक्याचे तालुका आफिसर मे. अब्दुल हक्क साहेब एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर यांजकडे जाऊन त्यांनीं त्याचा निकाल पंचमार्फत होण्याचा ठराव केला. त्याप्रमाणें पंचांनीं त्याचा निकाल करून मंजुरातीकरितां तें प्रकरण साहेब महसुफाकडे पाठविलें. त्या निकालाविषयीं लोक नाराज होते सबब सा. महसुफांनीं हरतजवीजीनें लोकांची समज काढून एक महिन्यापूर्वीं एथें त्या ठरावास अनुलक्षून लोकांस प्रिय अशी डिक्री दिली. ठरावाप्रमाणें अमलबारी होते किंवा नाहीं हें पहाण्याकरितां मुद्दाम मे. डे. क. साहेबांची भेट घेऊन आणि योग्य लागेल ती मदत देण्याविषयीं त्यांचे वचन घेऊन एथें मोहरमाचे सातवे तारखेस स्वारी आली. तो दिवस बाजारचा असल्याकारणानें बाजारची दस्तुरी बरोबर घेतली जाते किंवा नाहीं हें पहाण्याकरितां तत्क्षणीं बाजारांत गेली. नंतर ती व्यवस्था पाहून ते दिवशीं ज्या ठिकाणचे मेळे निघणार होते तेथें जाऊन पोलिसचे दोन दोन शिपाई बंदोबस्ताकरितां ठेवून स्वारी बंगल्यावर गेली. त्यांचे पूर्वीं एक दोन दिवस बंदोबस्ताकरितां मे. खाजा महंमद सा. पोलिसचे इन्स्पेक्टर हेही आले होते. तथापि प्रसंगवशात् ज्यास्त मदत लागेल ह्मणून वाशिमाहून बारा शिपायांची एक प्याट, एक चीफ कान्स्टेबल व एक सांडणीस्वार असे माग

त मिरवत रस
ण्याचे मार्गावर अ
लोक आप आपल्या [illegible]माणें
पल्या कामीं दक्ष होते. एकंदर सर्व डोले अशा थाटानें करबलांत जाऊन संध्याकाळचे सहा वाजण्याचे सुमारास थंडे झाले. अशा प्रकारचा देखावा या दहा पांच वर्षांत झाला नाहीं; असे उद्गार लोक मुखानें ऐकूं येऊं लागले. सर्व कृत्य निर्विघ्नपणें शेवटास गेल्यावर सर्व लोक अत्यानंदानें घराकडे जाते झाले.

हें कृत्य निर्विघ्नपणें पार पडण्यास आमचे तालुका आफिसर मे० अब्दुल हक्क साहेब एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर हे कारण झाले. अशाच प्रकारचा तंटा कारंजे येथें पुष्कळ वर्षांपासून असलेला थोडे दिवसामागें त्या जिल्ह्यांत असतांना त्यांनीं तोड[illegible]. लोकांमध्ये धर्मसंबंधी जुनाट चालत आलेले तंटे मिटविणें हें सामान्य अकलेच्या पुरुषाचें काम नव्हे हें निर्विवाद आहे. तरी अशा कमांत य[illegible] यश मिळेंत हें त्यांस अ[illegible] भूषणास्पद आहे. या कृत्यास मि० [illegible]खा तहसिलदार साहेब, नायब तहसिलदार व पोलिसचे लोक यांनीं झटून मेहनत घेतली याजबद्दल त्यांची तारीफ करणें जरूर आहे.

प. व. डिपार्टमेंटकडील मि० [illegible] साहेब इंजीनियर हे येथें येऊन त[illegible] आफिसर मि० आबदुल हक्क साहे[illegible] नवीन तहशिलीकरितां बांधलेल[illegible] [illegible] दिला. व ता० आ० [illegible] थे कचेरी [illegible]ण्याविषयीं तह[illegible] [illegible] हुकूम दिला. व या [illegible]

दक्षिण देशांत आज
रामोशांची फार गडबड चालली
ब्याटोळ्यांनी ते जागजागीं उठून दरोडे घा-
लीत आहेत, व लोकांचे स्वस्थतेचा भंग क-
रीत आहेत. त्यांत हरी रामोशी म्हणून एक
फार प्रबळ झाला होता त्यास धरण्याविषयीं
सरकारानें एक हजार रुपयांचें बक्षिसाची जा
हिरात दिली होती व बारशीच्या चौफकान-
स्टेनलनें त्याला पकडून सरकारचें बक्षीस मि
ळविलें ही गोष्ट प्रसिद्ध झाली आहे. तरी अ
जून रामोशांचें बंड मोडत नाहीं, व ठिकठि-
काणीं दरोडे पडण्याचे कमी होत नाहींत, ते-
णेंकरून साऱ्या दक्षिण प्रांतांत अस्वस्थता उ
त्पन्न झाली आहे. उन्हाळ्याचे दिवस, महा-
बळेश्वराकडे शेकडों साहेब लोक जावयाचे;
परंतु वाटेंत फार धांदल आहे, व ठिकठि-
काणीं पोलिस गस्तीवर आहे. तेणेंकरून त्यां
नां तिकडे जावयाचें म्हणजे शत्रूच्या एकाद्या
मुलखांतून जाण्याचे परी अवघड झालें आहे.
ठिकठिकाणीं व्यापारी व श्रीमंत लोक यांस
रामोशांच्या नायकांकडून पत्रें येतात कीं अ-
मुक रकमेपर्यंत द्रव्य पाठवून द्यावें, नाहीं पे
क्षां कठीण जाईल. तेणेंकरून त्या भागास
लोकांची स्थिति कशी झाली असेल याचा
वाचणारांनीं विचार करावा. कधीं चोरी, द-
रुडा, रस्तालूट ही नाहींत, असा दिवस जात
नाहीं म्हणतात, व ल्हानसान गावचे बहुत
व्यापारी व पैसेवाले लोक आपलीं घरें दारें
सोडून शहरांतून रहावयास गेले आहेत असें
ही कळतें ही मोठी दुःखाची गोष्ट आहे.

कोणी कोणी म्हणतात कीं, हा केवळ
चोरापोरीचा दंगा नव्हे, यांत कांहीं राजका-
रस्थानाचें वर्म आहे. व याला असें एक का-
रण उत्पन्न झालें आहे कीं पुण्याच्या एका

ऊन पुणें
नाची पहिली
नंतर गडबडीच्या
आणि गडबडीचें
ल्या लोकांस कोणाच
य? हें अनार्थी लोकां
यांत कांहीं राजकारण
शमार्थ काय काय केलें पाहि
ष्टींचा शोध व विच्यार करून
लष्करच लिहितील. आह्मी इतकें
नसो व लष्कर याचा उपशम होवो.

या रामोशी लोकांच्या मुठापासून
ऐकिल्या म्हणजे यांचा धंदाच लोकांत ना
देशांत अस्वस्थता उत्पन्न करण्याचा
असें दिसून येतें. त्यांतून मराठी राज्यांत
बत कमी लागून त्यांची पोळी चांगली पि
ती असे. पेशवाईंत १०० वर्षांमागें दादोजी
रामोशी प्रचळ झाला होता त्यानें ल्हान मोठे
११०० दरवडे घातले होते. शेवटीं श्रीमं-
तांच्या घरांत त्याच्या चोरीचा कांहीं संसर्ग
आला तेव्हां त्यांच्या स्त्रीनें एक दिवस अरा
आग्रह धरला कीं, याला धरून ठार मार-
ल्याचें ऐकिल्यावाचन मी अन्न सेवन करणार
नाहीं, मग त्याच्या पाळतीवर पुष्कळ लोक
पाठवून श्रीमंतांनीं त्याला पकडला व सुळावर
दिला. अवल इंग्रजीच्या सुमारास उमाजी
नाइकाचा दंगा मोठा माजला होता. त्याला
पनवेलीस कैदेंत ठेविलें होतें. त्यांतून हिकम-
तीनें तो बाहेर निघून आणखी प्रचळ झाला
होता. मग कित्येक वर्षांनीं त्याला धरून ठार
मारिलें. नगराकडे भागोजी नाइकांनींही अशी

रजिष्टर नंबर ६ सन १८७८

वऱ्हाडसमाचार.

पुस्तक १२ अकोला, रविवार ता० २७ माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी. अंक ४

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत

	रुपये
वर्षाचे अगाऊ	५
सालअखेर	७
किरकोळ अंकास	०४
डांकहाशील	
वर्षाचे अगाऊ	१०८
,, अखेर	२

ज्या नवीन वर्गणीदार होऊ इच्छिणार लो कांकडून आगाऊ वर्गणी यावी ह्मणजे पत्र सुरू केलें जाईल.

नोटिसीबद्दल.

मराठी, १० ओळींचे आंत	१
१० ओळींपुढें दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०४
,, दुसरे खेपेस	०२

जाहिरखबर.

NOTICE.
THE BANK OF BOMBAY
The Khamgaum Branch is [pre]pared to receive Fixed De-

जिल्हे वाशीम एथें सोमवारीं तारीख १८ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे बुलढाणा एथें बुधवारीं तारीख २० फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

विक्रीच्या शर्ती डिपुटी कमिशनर साहेब यांचे कचेरींत मिळतील.

अफु व विषयुक्त याचे हरासाचे तारिखेची जाहिरात पुढें देण्यांत येईल. कळावें तारीख ८ माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी.

W. B. Jones
कमिशनर
हैद्राबाद असा. डिस्ट्रिक्टस.

नोटिस.

सीया वल्लद चैंडाजी पाटील रहाणार मौजे सागद तालुके बाळापुर यास खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुझ्या बापाकडे कर्जुबाकी व व्याज मिळून २०० रुपये येणें आहेत ते रुपये आह्मी तुला एक दोन वेळ मागितले पण तूं देत नाहींस ह्मणून ही मुद्दाम नोटिस दिली आहे तर ही पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत आमचे रुपये ...

चार प्रहर गुदरले असतील व औषध पोंचलें नसेल तर त्याला दोष उभा रहाणारच; परंतु औषध दिल्यावर त्याचे गुदद्वारें अथवा मुखद्वारें मेलेले जंत अथवा क्रिमि पडून त्याचा पाण्यावरील शोष राहिला ह्मणजे रोगी साध्य आहे असें समजावें; परंतु एखादा मनुष्य लागतांच अगर त्याला नुस्ती भावना झाल्याबरोबरच जर कारितां हें औषध दिलें गेलें तर कदाचित त्याला जंत पडणार नाहींत. तरी त्याचा पाणी पिण्याचा शोष. बंद होऊन मुत्रविसर्जन झालें ह्मणजे तो रोगी साध्य आहे असें समजावें

सदर्हू रोगावर जे कांहीं दुसरे उपचार आहेत ते मी पुढें सविस्तर देणार आहे. ते सर्व आमचे वऱ्हाडसमाचार कर्ते छापून प्रसिद्ध करतील अशी पूर्ण आशा आहे. कळावें तारीख १९ जानेवारी १८७८.

गणेश बाळाजी नागपुरकर
तारमास्तर स्टेशन बिसवा.

रा. रा. वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांस:—

वि. वि. मोहरमाच्या संबंधानें एथें बरीच मौज झाली तिजबद्दल हकीकत आपल्या शेवेशीं सादर केली आहे तर तिचा अव्हेर न करितां आपल्या सुंदर पत्रीं स्थळ मिळण्याची मेहेरबानी व्हावी.

विले होते. त्याप्रमाणें तेही येऊन हजर झाले. मेळ्यांचा तंटा होण्याचे दिवस ता० ८।९ हे आहेत ह्मणून त्या दिवशीं सर्व सरकारी आफिसर लोकांची हिफाजतीकरितां व्यवथा केली होती ती, अशी कीं, प्रत्येक मेळ्या बरोबर दोन आफिसर्स आणि दहा कान्स्टेबल राहावे असा हुकूम दिला होता. आणि आपण स्वतः डिक्रींत लिहिल्याप्रमाणें अमुक मेळा अमुक वाजतां अमके ठिकाणीं यावा असें होतें त्याप्रमाणें येतात किंवा नाहीं हें वरचेवर मोठ्या हुशारी[illegible] त्याचे प्रमुख इसम चा[illegible] बंगल्याच प्रा[illegible] सामान्य तंटखाराकरितां [illegible] सामान बरोबर बाळगिले होते यामुळे ह्या एकंदर तयारीवरून सर्व लोकांच्या मनावर यांचा बराच वचक बसला. ता. ८।९ रोजीं रोषनाई आणि मेळ्याचा थाट बराच दृष्टोत्पत्तीस आला. आणि ता० १० रोजीं बारा वाजल्यापासून ताजे, पंजे व तमासगीर लोक एके ठिकाणीं जमण्यास आरंभ झाला. व दोन तीन तासांत ताजे, पंजे यांच्या मिसला डिक्रीप्रमाणें लागून जिकडे तिकडे तासे मर्फे, जंगी ढोल वगैरे वाद्यांचा गजर होऊन सुमारें पांच सहा हजार तमासगीर मंडळी सुद्धां ढोले मिरव...

...जाली. समागमें पोचविण्यास एथील तहशिलदार व पोलिस इन्स्पेक्टर हे रिझोऱ्याचे सिवेपर्यंत गेले होते.

या वेळीं साहेब बहादूर यानीं एथें विशेष तपासणी वगैरेचीं कामें जरी केलीं नाहींत. तरी एथील हायस्कूल, ट्रेनिंग कालेज, तहशिलकचेरी व दवाखाना हीं ठिकाणें पाहिलीं. ५ | ६ दिवस एथें असतांना साहेब बहादुरांची कचेरी डायरेक्टर साहेब दवऱ्यावर असल्यामुळें त्यांचे आफिसचे जागी झाली. साहेब बहादूर जरी आपले महत्वाचे कामांत सदैव गुंतले असत तरी कोणी मुलाकतीस गेले असतां त्याची भेट सन्मानपूर्वक घेऊन दोन सामोपचाराच्या व नीतीपर गोष्टी सांगून गरीब गुरदाची दाद घेत असत. असे दयाळु सरदार आमचे वऱ्हाडास मुख्याधिकारी आहेत हें पाहून आह्मास संतोष होतो.

जी. एच ट्रेव्हर सेकंड असिस्टंट रेसिडेन्ट यांनीं १ वर्षाची रजा घेतली, व ते २२ अक्टोबर १८७७ पासून रजेवर आहेत. त्यांचे काम मि० ए. जे. डनलप सा. हे हल्लीं पहात आहेत ते येत्या अक्टोबरपर्यंत हैद्राबादेसच रहातील असें वाटतें.

बुलढाण्याचे डि० इजुकेशनल इन्स्पेक्टर रा. रा. वामनराव गणेश परांजपे यांनीं ३ महिन्याची रजा घेऊन ते काशी यात्रेस गेले.

वाशिमचे डि० एजुकेशनल इन्स्पेक्टर

...टिंग फर्स्ट क्लास अ[illegible] सेकंड क्लास अ० कमि० झाले.

क्या० आर. एस. थामसन. आफि. सेकंड क्लास असिस्टंट कमिशनर होते ते थर्ड क्लास अ. क. झाले.

वऱ्हाडांतील जिल्हेवार पिका पाण्याचा व हवामानाचा दिसेंबर महिन्याचा रिपोर्ट रे. आ. मध्यें प्रसिद्ध झाला तो खालीं लिहिल्या प्रमाणें:—

उमरावती— खरीपाची का[illegible]ली व कांहीं होत आहे. कपा[illegible]री वेचणी पुरी होत आली. व र[illegible] बऱ्याच उमेदींत आहे. हवा निरोगी असून मनुष्यें व गुरें चांगलीं सशक्त आहेत, फक्त मोर्शी तालुक्यांत मात्र हिव तापाचा आजार सुरू आहे.

इलिचपुर— जवारीचे व कपाशीचे पिकास मागें जी अकाळी मेघवृष्टी झाली तेणेंकरून थोडी इजा झाली. हवा थंड आहे रोगराई कांहीं नाहीं.

वणी जिल्ह्यांत अकाळीं पाऊस पडल्यामुळें पिकाचें नुकसान होईल असा अदमास आहे. सर्व जिल्ह्यांत हिव तापाची व पडशा खोकल्याची सांत सुरू आहे व गुरासही खुरीचा आजार अजून आहे. हवा थंड आहे.

अकोले जिल्हा— पिकापाण्याचा आहवाल चांगला आहे. जिल्ह्याचे कांहीं भागांतून तापाचा आजार पसरला आहे व अकोट तालुक्यांत देवीची साथ आली आहे. हवा थंड आहे.

...तव्हां असा [illegible] सदर्हू शेताबद्दल दरसाल ५० रुपये प्रमाणें सात वर्षांत ३५० रुपये सरकारी सायासुद्धां आह्मी तुह्मास द्यावे व सातवे वर्षीं सदर्हू शेताचें खातें तुह्मी आमचे नावें करून द्यावें. असा करार होऊन अशा लेखाचा दस्तैवजही आह्मी तुह्मास करून दिला आहे. आतां तो दस्तैवज अमलावारी करितां तुह्मी काढित नाहीं तरी आह्मी तुह्मास दरसाल ५० रुपये प्रमाणें ६ वर्षांत [illegible] रुपये दिले. किस्ती पैकी चालू [illegible] रुपये देण्याचे राहिले आहेत [illegible] आहों. पण क[illegible] ना[illegible]वें करून [illegible] व फेरबदलाच्या गा[illegible] ही ५० रुपये अटकून टाकल[illegible] टिस मुद्दाम दिली आहे तर ही पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत सदर्हू शेताचें खातें आमचे नावें करून द्यावें व तुह्मीं आपली शेवटची किस्त ५० रुपयाची घ्यावी याप्रमाणें मुदतीचे आंत तुह्मी न केल्यास कायद्याप्रमाणें तजवीज करावी लागेल. व तेणेंकरून कोर्टखर्च व या नोटिशीचा खर्च तुह्मावर बसेल. कळावें तारीख२५ जानेवारी सन १८७८ इसवी.

(सही) लन्हयालाल जानकीराम
दस्तुर खुद.
बर्नासिग वल्लद नवलाजी
पाटील दस्तुर खुद.

वर्तमानसार

...डल्याचें वर्तमान आलें आनें जाऊन करबलास ना-

सुलेमान पाच्छा हे रुमेलीले. या वेळेस आफिसर किणाऱ्याकडे आयसल आणि [illegible] आ[illegible] [illegible]कडे कान्हेना एथ गेले

केशान एथें रशियन लोक येऊन पोंचले एथून पोर्ट इन्नस व ग्यालापोलिस हीं ठिकाणें ३० मैलावर आहेत तेथें कालचे शनिवारीं पोंचले असतील अशी तार होती.

रशियाचे कम्यांडर इन [illegible] क निकोलास हे केझानलिक एथून आड्रियानोपलवर जाण्यास निघाले.

रशियांतील वर्तमानपत्रें ह्मणतात कीं रशिया व इंग्लंड यांचें सख्य वाढत आहे. [illegible]चें पार्लमेंट भरून सुलतान [illegible] तहाचें बोलणें [illegible] असाहीं ठर[illegible] असल्या तर शेव[illegible] वयाची.

आन्तेवारीच्या किल्ल्यातील तर्क[illegible] जेनें त्या किल्ल्याचे रक्षण कर[illegible] काष्टा केली; शेवटीं तिला [illegible] फौजेच्या स्वाधीन व्हावें लागलें. आ[illegible]नोपल एथें रशियन फौज येण्याच्या अगोदरच तेथील रहिवासी लोक तें शहर सोडून गेले. व रशियानें घेतलें.

ता० १५ सर्विमन फौजेनें कर्शमुली नावांचें शहर घेतलें.

क्रीमियाच्या किनाऱ्यावरी[illegible] यन बंदरावर तुर्क लोकांनी[illegible] तें गोळ्यांचा भडिमार [illegible].

सांत त्या इमारतींत कचेरी जाणार आहे.
ता० १७।१।७८ मंगरूळ पीर.

एक
मंगरूळ कर क्ष.

रा. रा. वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांसः—

वि. वि. कसबे फत्तेखेलडे तालुके मेहेकर एथें वार्षीक श्री खंडोबा देवाची यात्रा पौष शुद्ध १५ शुक्रवार रोजीं भरली होती. पोर्णिमेच्या रात्रीं व प्रतिपदेचे दोन प्रहरपर्यंत अजमासे १५००० लोक जमले असावेत असा अदमास होतो. साल मजकुरीं यात्रेंत माल पुष्कळ आला असून विक्रीही धडाक्यानें होत आहे. व्यापारी लोक बरेच लांबचे आले आहेत.

या यात्रेंत बंदोबस्ताकरितां जिल्हा बुलढाणें एथून एक १२ शिपायची ग्याट येत असते. मे. लोचन सकुल ची. कान. यांणीं पुष्कळ मेहेनत घेऊन उत्तम प्रकारचा बंदोबस्त ठेवला आहे.

मे० बुशबी साहेब डे. कमिशनर यांची स्वारी काल रोजीं एथें आली आहे. व मे. हणमंतराव रामचंद्र तहशिलदार हेही आले आहेत. उभयता अधिकाऱ्यानीं काल अस्तमानीं सर्व यात्रा फिरून पाहिली व मोठा संतोष प्रदर्शित केला. यात्रेची जागा गावापासून एक मैल लांबीवर आहे. स्थल फार उत्तम आहे परंतु पाण्याची गैरसोय असून दुकानें बसण्याची अस्ताव्यस्तता आहे तिकडे लक्ष पुरवून साहेब बहादुर कांहीं सुधारणा करतील तर ही यात्रा उत्तरोत्तर जो[illegible] येईल. कळावे तारीख [illegible] १८७८ इसवी.

व्यापारावर बसणारा नवीन कर.

आपल्या हिंदुस्थान देशांत वारंवार भयंकर दुष्काळ पडून मोठीच प्राण हानी होते व सरकारास मोठाच त्रास पडतो. ह्मणून तसे दुष्काळ पडूं नये असें बंदोबस्ताचे उपाय शोधण्याचे कामीं आ. लीकडे आपले दयाळु सरकार मोठें आस्थापूर्वक गुंतलें आहे व ती चौकशी चालू आहे. तेव्हां त्याचा परिणाम आमच्या देशास हितकारक झाल्यावाचून रहाणार-नाहीं हें उघड आहे. ह्मणजे तेणेंकरून आपल्या देशांत दुष्काळाची बाधा बहुशा होणार नाही. गेले दुष्काळामुळें सरकारास एकंदर १६ कोटि रुपये खर्च आला त्याचे व्याजाचे फेडीकारितां कांहीं रकम जरूर आहे आणि अगांतुक दुष्काळ आपल्या देशाचे कोण्या भागावर पुढें एखादा उपस्थित झालाच तर त्याचे निवारणाकरितांही ५० लाख रुपये सरकारचे संग्रही असणें जरूर आहे असें आपल्या दि. सरकारास वाटल्यावरून त्यांनीं व्यापारावर लायसेन्स्याक्स नामक कर बसविण्याची योजना केली आहे व तो कर घेण्या विषयींचा कायदा येत्या एप्रिलपासून अमलांत येणार असें ह्मणतात. हा कर देणाऱ्यांचे एकंदर तीन वर्ग केले आहेत. ते खालीं लिहिल्या प्रमाणें:—

पहिला वर्ग.

[illegible]

प्रतवारी.	वर्ग १	वर्ग-२	वर्ग ३
प्रत १	२००	७५	५
प्रत २ री	१००	५०	२
प्रत ३ री	१५	२५	१
प्रत ४ थी	०	१०	०

अशी वर्गानुक्रमानें प्रतवारी ठरून आयपत पाहून कर बसणार आहे. यांत पहिल्या वर्गांतील पाहिल्या प्रतीच्या गिरणीवाल्यावर २०० रुपयांहून ज्यास्त कर बसवयाचा नाहीं. व दुसऱ्या वर्गांतील चवथ्या प्रतीच्या वाणी, चाटी, सराफ व कासार या लोकांवर किमानपक्ष १० रुपये कर बसणार ह्मणून हा कर कसा काय सोसला जाईल हें पाहिलें पाहिजे. नाहींपेक्षां आपला पूर्वीचा इन्कमट्याक्स या पेक्षां बरा ह्मणवेल. ह्मणजे १००० रुपयांची प्राप्ती असल्यावाचून १० रुपये करास पात्र साधारण जिरे मिरे विकणारा झाला नसता. व तेणेंकरून सरकारचा तोटा झाला असतां ही असें नाहीं तर या पेक्षां मोठी रकम देणारे पुष्कळ सधन लोक सरकाचे हाती लागले असते व गरीब गुरीबास रुपये २०[illegible] आंत ज्यांची प्राप्ती आहे अशास माफी मिळाली असती. पण या तडाक्यांत जिवा[illegible]कडेचें ओझें त्यांच्या वरच पडणार आहे.

तरी कोणती आसामी कोणत्या वर्गांत सामील करावयाची या योजनेवर या कराचें स्वरूप पुष्कळ अंशीं अवलंबून राहील. आमच्या मतें उत्पन्नाप्रमाणें दुसऱ्या वर्गांतील बहुतेक मोठे व्यापाऱ्यांची निवडक समावेश करून त्याच धंद्याचीं दुकानें [illegible]

रीलं अशी राणी सरकार आशा बाळगीत आहेत." या देशांतील दुष्काळास अनुलक्षून राणीसाहेब ह्मणाल्या कीं, "स्थानीक सरकारानीं पीडित लोकांच्या बचावाकरितां फार मेहेनत केली. तसेंच इंग्लंडांतील व इतर ठिकाणच्या आपल्या प्रजेनें गरीबांच्या दुःखशमनार्थ चांगली मदत केली. हे प्रसंग याउपर कसे टाळतां येतील याचा विच्चार करण्याची तजवीज केली आहे." केप (आफ गुड होप) एथें काफर लोकांत चाललेला दंगा लवकरच मिटेल अशी राणी सरकार आशा करीत आहेत हे वरील राणी साहेबांचे भाषण पार्लमेंटाच्या उभय सभांत मान्य झालें आहे.

इं. प्र.

दुःखाचा प्रसंग!

या पत्राचे मालक रा. रा. खंडेराव बाळाजी फडके हे बाहेर प्रांतीं गेले आहेत असें आह्मी मागें दिग्प्रदर्शित केलें होतेंच ती अडचण व्यक्त करून दाखविण्याचा दुःखकारक प्रसंग आज आह्मास आला आहे तो असाः— यांच्या सुशिल प्रियपत्नीस आज पांच सहा महिन्यापासून ज्वर वगैरे क्षयाच्या भावना होऊं लागल्या होत्या व त्यावर एथें पुष्कळ वैद्यांचें हातून अनेक प्रकारे उपचार करविले. पण गुणावह न वाटल्यामुळें उत्तम वैद्यांचें आगर जें पुणें तेथें औषधोपचारार्थ त्यांस घेऊन गेले. व तेथील नामांकित वैद्यांचें औषधोपचार करविले पण ते[illegible]

[illegible]रोपांतील एक मोठे खटपटी राजे [illegible]कीं वारले. विक्टर इम्यान्युअल नु[illegible] आजारी झाले आणि ता० ९ रोजीं परलोकवासी झाले. यांच्या उद्योगानें व शहाणपणानें इटली देश पुनः स्वतंत्र होऊन योग्यतेस यावयास लागला. सार्डिनियाचे राजे चार्लस अलबर्ट यांचे हे चिरंजीव होत. यांचा जन्म सन १८२० च्या मार्च महिन्याच्या १४ व्या तारखेस झाला. साधारण विद्या व युद्धकला यांचें चांगल्या प्रकारचें ज्ञान यांनीं संपादन केलें होतें. सन १८४२ च्या एप्रिल महिन्याच्या १२ व्या तारखेस यांचें लग्न झालें. इटलीदेश स्वतंत्र करण्या विषयीं व त्यास योग्यतेस आणण्याविषयीं ते फार उत्सुक असत. आणि युरोपांतील कांहीं राज्यकारणाचा प्रसंग आला असतां ते कधींही वायां जाऊं देत नसत. यांचा इटाली देश आस्ट्रियाच्या ताब्यांत होता. सन १८४८ सालीं गडबड झाली त्यावेळेस लढाया वगैरे झाल्या त्यांत हे आपल्या वडिलांबरोबर होते व यांनीं पुष्कळ श्रम केले; परंतु शेवटीं त्यांच्या वडिलांस तारीख २४ मार्च सन १८४९ इसवी रोजीं आपल्या राज्याधिकाराचा राजीनामा द्यावा लागला. त्यांनीं मग आपलें आयुष्य अमेरिकेंत राहून घालविलें. त्यांच्या पाठीमागें सार्डिनियाचा राज्याधिकार यांजकडे आला. व यांचा व आस्ट्रियाच्या बादशाहाचा तह सन१८४९ च्या आगस्ट महिन्यांत झाला.

[illegible] रलें आणि विक्टर इम्यान्युअल यांस. इटलीचें राज्यपद दिलें. तें पुढें इंग्लंड व फ्रान्स यांनीं मान्य केलें. नंतर सन १८६५ सालीं फ्लोरेन्स हें राजधानीचें ठिकाण झालें. यानंतर आस्ट्रियाचे व इटलीचे तंटे झाले; परंतु जर्मनीचा व यांचा मित्रभाव असल्यामुळें यांचा नफाच होत गेला. शेवटीं प्रशिया व फ्रान्स यांची लढाई झाली त्यावेळेस यांनीं रोमशहर आपल्या स्वाधीन करून घेतलें. पुढें सन १८७३ सालीं बर्लिन व वियन्ना येथें जाऊन जर्मनी व आस्ट्रिया यांच्या बादशाहांच्या भेटी घेतल्या. आतां यांच्या कारकीर्दींत देश स्वतंत्र होऊन जी थोडी पराक्रमी व योग्यतेचीं राज्यें युरोपांत आहेत त्यांत हें गणलें जात आहे. सारांश यांच्या स्वताच्या शाहाणपणामुळें व त्यांच्या शहाणे प्रधान कौंटकेवर व जनरल गारिबाल्डी, नामांकित स्वदेशभक्त यांच्या मदतीनें इटली देश स्वतंत्र होऊन योग्यतेस आला. आज त्यांच्या आरमारानें व फौजेनें इंग्लंड व इतर देश यांस व्यापार वगैरे कारणानें भीति वाटावयास लागली आहे. विक्टर इम्यान्युअल हे आपल्या गुणानीं लोकप्रिय झाले आहेत तेव्हां त्यांच्या मरणामुळें युरोपांत व इतर ठिकाणीं लोकांस वाईट वाटेल हें उघडच आहे. यांची राणी पूर्वीच वारली; परंतु आतां चार मुलें आहेत त्यांजपैकीं वडील राजपुत्र प्रिन्स हंबर्ट हे गादीवर बसले असें समजतें.

ने. ओ.

शुक्राचा[illegible]. रामनंद एथें भय[illegible] ता, [illegible] ह्याची बातमी आहे. [illegible] एकाण[illegible] खलें [illegible] क्रे[illegible]ग्रास चे [illegible]गील सोमवारीं चंद्राचा व [illegible] गत[illegible]हे [illegible] तासपर्यंत संयोग हो[illegible] वाईट चिन्ह आहे असें ह्मणतात.

कलकत्ता एथील टौनहालांत तारीख १४ जानेवारी रोजीं नेटिव प्रेस कानफरन्सची सभा भरली होती. सभेंत एक कमेटी व सेक्रेटरी नेमले व कांहीं ठराव्ही झाले असें समजतें.

ने. ओ.

तुर्की रशियन युद्धारंभापासून ८०४१२ रशियनांची आहूति पडली.

ग्रीस देशांत शस्त्रास्त्रांची तयारी चालली आहे व थिसेली आणि एपिरस येथें लौकरच गडबड होण्याचीं चिन्हें दिसतात.

जबलपुराकडे डेंगू नांवाच्या तापाची सांथ पसरत चालली आहे.

मि० जान जार्डिन यांस मि० सांडफर्ड ब्रिटिश बर्माचे जुडिशियल कमिशनर यांचे जागीं नेमिलें व मि. सांडफर्ड यांस म्हैसूरच्या जुडि० कमि० ची जागा मिळाली. म्हैसूरच्या जागेचा पगार दरमहा ३००० रुपये व ब्रिटिश बर्माच्या जागेचा २५०० रुपये आहे.

एड्रियानोपलच्या संरक्षणार्थ असलेली फौज कान्स्टांटिनोपलकडे भराभर पिछेहाट करीत चालली आहे. सुलतानानें का-

[illegible]ट ईपावर प्रति बुधवारीं प्रातःकाळीं [illegible] द करण्याचें आह्मी ठरविलें [illegible]. पहिला अंक तारीख ६ मार्च सन १८७८ रोजीं प्रातःकाळीं प्रसिद्ध होईल. याची ल्यांबी अर्ध डेमी ह्मणजे "ज्ञानचक्षू" एवढी असून याची किंमत फारच थोडी ह्मणजे पुण्यांतील लोकांस सालिना १ रुपया ठेविली आहे. बाहेर गावचे लोकांवर टपाल हाशिलाचा बोजा न पडावा ह्मणून खालील ठिकाणीं आह्मी आपले एजंट केले आहेत तेथें आमचे प्रत्येक वर्गणीदारास पुढें लिहिल्याप्रमाणें आकार पडेलः—

मुंबई............	१८२
सातारा	१८१०
अहमदनगर....	१८१०
कोल्हापुर	१८१०
बुलढाणा	१८१०

याशिवाय इतर कित्येक ठिकाणींही एजंट नेमण्याची तजवीज चालू आहे. आमचे एजंट नाहींत अशा ठिकाणीं वर्गणीदारास टपाल हशीलासह अगाऊ रुपये २८१० पडेल. वर्गणीदार होऊं इच्छिणारांनीं आपलीं नांवें पत्यासह सुवाच्य अक्षरांनीं खालीं सही करणार यांजकडे पाठवावीं. नाटपेड पत्रें घेतलीं जाणार नाहींत. आमचे वर्गणीचे सर्व दर आगाऊचे आहेत. तारीख १ मार्च १८७८पर्यंत आलेले पैसे अगाऊ समजले जातील. तारीख २२ जानेवारी सन १८७८ इसवी.

म्यानेजर "पुणें हेरल्ड"
बुधवार पेठ, घर नंबर २१५पुणें.

हे पत्र अकोला एथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

रा. रा. गणेश वासुदेव जोशी हे खऱ्या कळवळयानें देशाचे हिताकारितां झटणाऱ्यांपैकीं एक आहेत व त्यांच्या अशा निरनिराळ्या ठिकाणीं फिरण्यापासून लोकोपयोगी कामाचा प्रसार कालांतरानें तरी होण्याचा संभव आहे. ह्मणून या त्यांच्या सदुद्योगाबद्दल त्यांचे उपकार मानिले पाहिजेत.

वऱ्हाड.

हवामान— अलीकडे हवा बरीच स्वच्छ झाली होती पण या दोन तीन दिवसांत सकाळीं आकाश ढगांनीं [illegible] असतें दुपारचे दोन वाजतां वारा सोसाट्याचा वाहतो. रोगराई विशेष नाहीं. आज सकाळपासून गार वारा सुरू आहे.

अलिशान रेसिडन्टे सर रिचर्ड जॉन मीड यांस आपल्या दयाळु सरकारानें "दि आर्डर आफ दि इंडियन एम्पायर चे कंप्यानियर" हा किताब तारीख १ जानेवारी १८७८ पासून दिला. हें ऐकून आह्मांस परम संतोष होतो.

मे० डब्ल्यू. बी. जोन्स कमिशनर साहेब बहादूर यांची स्वारी गेले रविवारीं एथें आली. व पुन्हा लवकरच २ । ३ महिने मुक्कामास एथें यावयाचें आहे ह्मणून काल सकाळीं साहेब बहादर यांची स्वारी

रा. रा. वामनराव बाळाजी ओझरकर हे ३ महिन्याची रजा घेऊन गेले सोमवारीं अकोल्यास येऊन गेले बुधवारीं कांहीं गृहकार्या निमित्त इंदुराकडे मंडलेश्वरीं गेले.

बुलढाणें व वाशिम या दोन्ही जिल्ह्याचे डि. इ. इन्स्पेक्टार तीन तीन महिन्याचे रजेवर गेले व त्यांची रजा संपेपर्यंत त्यांचे आफिशियल काम तेथील तेथील जिल्हा स्कूलचें हेड मास्तरांनीं पहावें अशी व्यवस्था राव बहादूर डायरेक्टर साहेब यांनीं केल्याचें ऐकतों. ही व्यवस्था अशीच केली असल्यास यापासून सरकारचें अंशतः तरी हित तर होईलच. पण तीन महिनेपर्यंत सर्व जिल्ह्यांतील शाळेची देखरेख कमी होईल. रजा देण्याचा क्रम सर्व खात्यांतून सुरू आहेच पण कोणी अधिकारी रजेवर गेले ह्मणजे ती जागा अजी बंद ठेवण्याचा प्रकार दुसऱ्या कोणत्याच खात्यांतून आढळत नाहीं. तशांतून सदर्हू काम चालविण्यासारखे लोक सदर्हू खात्यांतच मिळालेही असते. परंतु आमचे राव बहादूर साहेबांनीं तसें न करतां ३ महिने पर्यंत सदर्हू जागा खालीं ठेवल्या मग तसें करण्यांतच त्यांस कांहीं अधिक सोयवार वाटलें असेल तर न जाणो.

मेजर फ्यारर साहेब फर्स्ट क्लास असिस्टंट कमिशनर हे रजेवरून परत आल्यामुळें खालीं लिहिल्या प्रमाणें फेरफार झाला:—

मेजर एफ. डब्ल्यु. ग्रांट आफिशिये-

बुलढाणा जिल्हा— सर्व जिल्ह्यांत नुकताच पाऊस पडला व गारांचा ही वर्षाव झाला तेणेंकरून रबी व खरीपाचें पिकास बरीच इजा झाली. जेवारीचे कापणीची वेळ झाली. हिंव तापाची साथ फैलावत आहे. दुसरा आजार नाहीं. अभ्रें असतात.

वाशीम जिल्हा— रबीचें पीक चांगल्या स्थितींत आहे. शिरपुर व नरसी या परगण्यांत महामारी प्रसार करीत आहे. गुरांस तोंड सुजण्याचा आजार सुरू आहे. हवा स्वच्छ आहे.

आगीची सुरुवात—एथून एक कोशावर पश्चिमेस डाबकी नावाचें खेडें काल रात्री जळालें. २ घरें शिल्लक राहिलीं.

आत्महत्या—मोफ्युजल कंपनीचे एजंट मि० ब्लडवेल यांनीं आपले तोंडांत स्वहस्ते पिस्तुल उडवून आत्म हत्या केली.

नोटिस.

जयराम वल्लद भवानी बारी रहाणार निमकर्दे तालुके बाळापुर यांस कन्हयालाल नानकीराम व वनसिंग वल्लद नवलाजी पाटील रहाणार मौजे मजकूर तालुके मजकूर याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं मौजे टाकळी एथील सर्वे नंबर ६८ एकर २२ गुंठे ९ आकार रुपये २८ या शेताचें खातें तुमचे नावें असून सात वर्षांपासून सदर्हू शेत आह्मी वाहात आलो. [illegible] जेव्हां हें शेत आह्मी वाहूं लागलों

लढाई संबंधी वर्तमानें

ग्यालिपोलीवर चाल करीत नाहीं असें रशियानें प्रसिद्ध केलें आहे व असेंही कितीएक ह्मणतात कीं आमचा बेत ग्यालिपोलीवर हल्ला करण्याचा किंवा तें घेण्याचा बिलकूल नाहीं; पण तेथें जमविलेली टर्कीश फौज रशियाचे फौजेस अडथळा करील तर तसें करावें लागेल.

तारीख २४ रोजीं पार्लमेंट सभेंत सर स्टाफर्ड नार्थकोट यांणीं असें जाहीर केलें कीं, तारीख २८ रोजीं लष्कर व आरमार वाढविण्याकरितां आह्मी दरखास्त करूं. व ते आणि लार्ड बिकन्सफिल्ड ह्मणाले कीं, हें अधिक पैसा मागण्याचें कारण इतकेंच आहे कीं, रशियन सरकार तहाच्या शर्ती छपवून पुढें चाल करताहेत.

रशियाकडून तुर्कसरकारास तहाच्या शर्ती कळविण्यांत आल्या आहेत [illegible] फार कडक असून पैशाची [illegible] व आहे असें ह्मणतात (टा.[illegible]

रोमेलियांतील ताज्या बा[illegible] जतें कीं गोर्कोस जनरल यांनीं सुलेमान पाच्छा व त्यांची फौज यारव ऱ्होडोप पर्वतांत हल्ला केला तेणेंकरून ७००० लोक मेले जखमी झाले व कैद झाले आणि ४९ तोफा रुशियनचे हातीं लागल्या.

आड्रियानोपलचे पूर्वेस किरकिलास एथें महमद आणि इयुब पाच्छा हे सैन्य जमवीत आहेत.

पूर्वींचीं लढाई तहकुबीचीं बोलणीं सुरू झालीं आहेत.

रशियाची फौज ग्यालीपोली एथें जा[illegible]ल राहिवाशांस धास्ती प-

posits on the terms noted below:

For 6 Months certain at 3 per-cent per-annum.

For 12 Months certain at 4 per-cent per-annum.

For sum of Rupees 5000, an upwards other arrangements may be made by addressing the under signed.

Harry H. Hynes.
Agent.

Khamgaum,
19 th November 1877.

जाहिरखबर.

देण्यांत येते कीं जिल्हानिहाय ज्या ठिकाणीं व ज्या वेळीं कलाली व शिंदीचे मक्तयाचा हरास होईल त्याच वेळीं व त्याच ठिकाणीं मुलूख अमानी हैदराबाद एथील सन १८७८।७९ इसवी सालाबद्दल अफू व मादक पदार्थांचे चिल्हर विक्रीचे मक्तयाचा हरास होईल ह्मणजे:—

जिल्हे वणी एथें तारीख ९ माहे फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे उमरावती एथें ता. ११ फेब्रुवारी सन १८७८ इ. रोजीं होईल.

जिल्हे इलिचपुर एथें ता. १३ फेब्रुवारी सन १८७८ इ० रोजीं होईल.

जिल्हे अकोला एथें ता. १५ फेब्रुवारी सन १८७८ इ० रोजीं होईल.

जिल्हे वाशीम एथें ता० १८ फेब्रुवारी सन १८७८ इ० रोजीं होईल.

जिल्हे बुलढाणा एथें ता. २० फेब्रुवारी सन १८७८ इ० रोजीं होईल.

नीं दूर होतील याजबद्दल वक्त्यानें त्या सभेस सूचना करावी.

२ रा. युरोपखंडांतील राष्ट्रांप्रमाणें हिंदुस्थान देशाची उन्नति व लोकसुधारणा होण्यास हिंदु लोकांचा धर्म आड येतो किंवा नाहीं व येत असल्यास त्याचा विच्यार करणें अवश्य आहे किंवा नाहीं.

३ रा. तुकारामाचा अभंग:—

ज्यासी विषयाचें ध्यान ।
त्यासी कैचा नारायण ॥१॥
साधु कैचा पापियासी ।
काय चंडाळासी काशी ॥२॥
काय पतितासि पिसा ।
काय अंधासी गिता ॥३॥
तुका ह्मणे निरंजनीं ।
शठ कैसा ब्रह्मज्ञानी ॥४॥

४ था. हिंदुस्थानांत आलीकडे वारंवार दुष्काळ पडतात ते न पडावे ह्मणून कोणते उपाय योजिले पाहिजेत

या चारी विषयांवर भाषण करणारांनीं कोणत्याही व्यक्तीस प्रत्यक्ष व परोक्ष रीतीनें अनुलक्षून बोलूं नये.

बक्षिसें व गुण.

वरील चार विषयांतून इच्छेस येईल तो (एकच) विषय घ्यावा. पहिल्या विषयास रुपये ५० पन्नासाचें एक. दुसऱ्या विषयास रुपये ४० चाळीसचें एक. व तिसऱ्या विषयास रुपये ३० तीसचें एक, व चवथ्या विषयास रुपये २५ पंचवीसचें राव बाहादूर कैलासवासी विष्णु परशराम रानडे यांचे स्मारक फंडापैकीं, अशीं एकंदर चार बक्षिसें ठेविलीं आहेत. बक्षिसें मि

लिपीन जागच जागी [illegible] घ-ण्याबद्दल कोणीं यत्न केला असता त्यास उत्तेजन येण्यासाठीं त्याचे लिहिणें पसंत ठरल्यास रुपये २५ पर्यंत बक्षीस देण्यांत येईल. ज्या उमेदवारांची लिहून घेण्याची मर्जी असेल त्यांणीं आपले अर्ज वर लिहिल्याप्रमाणें खालीं सही करणाराकडे पाठवावे. पुणें, ता० १६ माहे जानेवारी सन १८७८ इसवी.

मंडळीचे आज्ञेवरून.
शिवराम हरी साठे,
श्रीधर गणेश जिनशीवाले,
पुण्यांतील वक्तृत्वोत्तेजक मंडळीचे
चिटणीस.

नोटिस.

हरी वल्लद होनाजी पऊतकार रहाणार मौजे निंबी तालुके बाळापुर यांस. खालीं सही करणार इजकडून कळविण्यांत येते—तुह्मी मजला नोटिस दिली कीं आठ वर्षे निंब एथें ज्या लोकांचे घरीं नोकरी केली त्याचे रुपये तुजजवळ दिले त्या रुपया ऐवजी एक ५० रुपयांची हैस घेऊन दिली. आहे अशी नोटिस मला दिली तर माझ्या आईनें कर्ज काढून हैस घेतली हें सर्वांस माहीत आहे. व सालाचे रुपये हरीराम मारवाडी व रामजी गडप झांडगावकर वगैरे तुझे सावकारास तूं आपले हातानें दिले. तुझे नोकरीविषयीं एकही पैसा मी पाहिला नाहीं. तूं मला नोटिस दिली ही सर्व खोटी आहे. हल्लीं मला वागविणें असेल तर अगाऊ वर्षाचे ५० रु०

रणें[illegible]आहे.

[illegible]पल्या पूर्वज[illegible]लियाचे दाक्षिण वातावर्ण बि[illegible] यासोज या आणि अमंगल [illegible]दार्थांच्या योगानें वातावर्ण बिघडतें. जर त्यांनीं अशी योजना केली असती कीं हल्लींचे सरकाराप्रमाणें कोट्यावधि रुपये खर्च करून म्युनिसिपाल कमेट्या नेमल्या असत्या तर जसा फायदा व्हावा तसा झाला नसता याकरितां त्यांनीं मूर्तिपूजा स्थापन करून ती पूजा १८ वर्णांस सांगितली असावी व तिचा प्रकार सर्वांस माहीतच आहे.

आतां जर त्यांनीं सांगितलें असतें कीं मनुष्यास स्वच्छ रहाण्याकरितां आणि घरांतील अमंगल वस्तूंपासून वाईट वायू उत्पन्न होतो त्या वायूस प्रतिबंध करण्याकरितां चंदन, केशर, कस्तुरी वगैरे व नानाप्रकारचे सुगंधिक पुष्पें व अनेक प्रकारच्या वनस्पती, अगरबत्त्या कापूर आणि घरीं तुळशीचें झाड लावून तिचे तीर्थ घेणें व वर सांगितलेल्या पदार्थांचा उपयोग नेहमीं करणें वगैरे गोष्टी कोणीही केल्या नसत्या. कारण सध्या आपण परधर्मांचे लोकांस पहातच आहों कीं ते या वस्तूंचा उपयोग किती करितात याकरितां त्यांनीं ही मूर्तिपूजा स्थापन केली आहे असें वाटतें.

जर कोणी ह्मणेल कीं या वस्तं[illegible] पयोग जे करितात त्यांस हा [illegible] नाहीं काय? तर असें ना[illegible] होतो. पण इतर जातीचे [illegible] झाले तर कदाचित ब्रा[illegible] होतील व असें हो[illegible] नि-

तुर्की लोक क्रिमियामधील युपेटोरिया, जालटा व थीओडोसिया या शहरांवर तोफांचा भडिमार करीत आहेत असें कळतें.

तुर्कस्थानचें प्रधानमंडळ सर्व बदलून त्यांत फेरफार झाला आहे. हमदिपाशा हें ग्रांडवजीर व प्रधान मंडळाच्या दरबाराचे अध्यक्ष झाले आहेत. सर्वरपाशा, साफवेतपाशा, सय्यद इफेंडी, सादिकपाशा व कियानीपाशा यांस अनुक्रमें मिनिस्टर्स आफ फारिन आफेयर्स, जस्टिस, इंटिरियर, कस्टम व फिन्यान्स नेमलें असें समजतें.

मद्रासेंतील बलारी एथील दुष्काळावरील कामदारांनीं आतां दुष्काळ संपला असें मागेंच सरकारास कळविलें होतें. हल्लीं रोज तेथें १,००० मनुष्यांस पोसावें लागतें, परंतु या मदतीची अगदीं जरूरी नाहीं असें मुंबई ग्याझेट कर्त्यांस चांगल्या आधारावरून कळलें आहे. शेतांची स्थिति बरी आहे.

नाडियाद एथें लवकरच संस्कृत शाळा राव साहेब रणछोडलाल हे सुरू करणार आहेत. याप्रीत्यर्थ सुमारें ३१,००० रुपये वर्गणी जमा झाली आहे असें समजतें.

मद्रास इलाख्यांत चोहोंकडे दुष्काळसंबंधीं कामावरील लोकांस प्रत्येक एक महिन्यांत एक रुपयाप्रमाणें मजुरी देण्याची ता० १ जानेवारीपासून सुरवात झाली [illegible]हे. दुष्काळ संबंधीं कामावरील व धर्मा[illegible] मिळणाऱ्या लोकांची सख्या गे-[illegible]ख्यांत अनुक्रमें ३२,९१६ व [illegible] पण [illegible] त्याचा उ[illegible]वें तारीख २९ जानेवारी सन १८७८ इसवी.

गणेश बाळाजी पाठक नाग.

तारमार स्टेशन बिस्वा.

[illegible]न्स्टांटिनोपल एथील ज्या कोणास हातीं शस्त्र म्हणून धरतां येतें त्या सर्वांनीं शाताल्दजा एथून कान्स्टांटिनोपलकडे जाणाऱ्या आगगाडीच्या सडकेचें संरक्षण करण्यास सांगितलें आहे.

कान्स्टांटिनोपलकडील बातमीवरून कळतें कीं, तारतार बजार्डचिक आणि फिलीपोलिस या दोन ठिकाणांच्या दरम्यान एक मोठी निकराची लढाई झाली तींत सुलीमान पाशाचे लोक पुष्कळ अशीं फिलीपोलिसकडे हटले. फिलीपोलिस एथील रहिवासी लोकांनीं शहर सोडून जावें म्हणून हुकुम झाला आहे.

रशियनांचा एर्झेरोमला पूर्ण वेढा पडला. व त्यांनीं इकितमन हें घेतलें.

लार्ड डर्बी परराज्यसंबंधी कामाचे मंत्री आजारी आहेत.

हिंदुस्थानांतील दुष्काळाविषयीं कामिशन– पार्लमेंट सुरवातीसमयीं राणीसाहेबांच्या भाषणांत सूचना झाल्याप्रमाणें हिंदुस्थान सरकार स्टेट सेक्रेटरीमार्फत लवकरच दुष्काळाची तऱ्हा व स्वरूप, तो पडण्याचीं कारणें, तच्छमनाचा प्रकार आणि पुढें तो पडणारा असल्यास कमी प्रखरतेनें अगर मुळींच न पडावा अशाविषयींचे उपायांचा शोध करून त्याविषयीं रिपोर्ट करण्यासाठीं एक कमिशन बसविणार.

इं. प्र.

इटालीचे राजे विक्टर इम्यान्युअल यांचा मृ[illegible]

विक्टर इम्यान्युअल सार्डिनिया संस्थानचे राजे झाल्यावर त्यांनीं राज्याच्या उत्पन्नाकडे तसेंच फौजेची व्यवस्था आणि प्रजेचें शिक्षण यांजकडे विशेष लक्ष पुरविलें. आपल्या देशांत आगगाडीचे रस्ते केले व व्यापार वाढविला आणि इंग्लंडाशीं व्यापार संबंधाचा तह केला. यांच्या स्वतांच्या व देशाच्या उत्कर्षास ख्रिस्ती धर्माध्यक्ष पोप यांचा मोठा अधिकार व वजन प्रतिबंधक होता तो त्यांनीं हळू हळू कमी केला आणि ह्यांचा मुलूख व त्यांचा हक्क त्यांनीं बराच घेतला. सन १८५५ सालीं हे इंग्लंड, फ्रान्स, तुर्कस्थान यांस सामील होऊन रशियाशीं लढाईस गेले व आपली सवा हजार फौज त्यावेळेस मदतीस पाठविली. याजमुळें पारिसमध्यें तुर्कस्थान संबंधीं तह झाला त्यांत यांचा संबंध झाला. त्याच प्रसंगीं यांच्या वकिलांनीं आपल्या देशाची वाईट स्थिति तेथें जमलेल्या वकिलांस कळविली. पुढें सन १८५९ सालीं हे इंग्लंड व फ्रान्समध्यें फिरावयास गेले. त्या वेळेसच त्यांनीं आस्ट्रियाशीं लवकरच तंट्याचा प्रसंग येईल म्हणून कळविलें. पुढें थोड्या दिवसांनीं आस्ट्रियाच्या सरकारानें सार्डिनियाच्या संस्थानास निःशस्त्र करण्याचा प्रयत्न मांडला त्याजमुळें लढाई सुरू झाली. या प्रसंगीं फ्रान्स इटलीस मदत झाले. फ्रान्सच्या बादशाहांनीं आपली फौज मदत पाठविली. शेवटीं पुष्कळ ठिकाणीं लढाया होऊन आस्ट्रियाचा पराभव झाला आणि इटली देश स्वतंत्र झाला. सन १८६१ च्या मार्च महिन्याच्या १७ व्या [illegible]

जाहिरखबर.

देण्यांत येते कीं जिल्ह्यानिहाय ज्या ठिकाणीं व ज्या वेळीं कलाली व शिंदीचे मक्तयाचा हरास होईल त्याच वेळीं व त्याच ठिकाणीं मुलूख अमानी हैदराबाद एथील सन १८७८।७९ इसवी सालाबद्दल अफू व मादक पदार्थांचे चिल्हर विक्रीचे मक्तयाचा हरास होईल म्हणजे:—

जिल्हे वणी एथें तारीख ९ माहे फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी रोजीं होईल.

जिल्हे उमरावती एथें ता. ११ फेब्रुवारी सन १८७८ इ. रोजीं होईल.

जिल्हे इलिचपुर एथें ता. १३ फेब्रुवारी सन १८७८ इ० रोजीं होईल.

जिल्हे अकोला एथें ता. १५ फेब्रुवारी सन १८७८ इ० रोजीं होईल.

जिल्हे वाशीम एथें १८ फेब्रुवारी सन १८७८ इ० रोजीं होईल.

जिल्हे बुलढाणा एथें ता. २० फेब्रुवारी सन १८७८ इ० रोजीं होईल.

विक्रीच्या शर्ती डिपुटी कमिशनर साहेबांचे कचेरींत मिळतील. कळावे तारीख १९ जानेवारी सन १८७८इसवी.

W. B. Jones.
कमिशनर.
हैदराबाद असाइन
डिस्ट्रिक्टस.

जाहिरात.

गरीब लोकांस वर्तमानपत्रांची अभिरुचि लागून त्यांचा उपयोग व्हावा या हेतूनें कित्येक विद्वान मंडळींचे साह्यानें सदरील वर्तमानपत्र इंग्रजी व मराठी भाषेंत [illegible]

वऱ्हाडसमाचार

मिति माघ शुद्ध १ शके १७९९

सुधारलेल्या देशी मागाची अवश्यकता.

जे सुधारणेच्या कळसास पोंचले आहेत अशा लोकांच्या रीति बहुधा कित्ता घेण्यासारख्या असून त्यांच्या कृतीपासून बनलेले पदार्थ लोकोपयोगी व सर्वमान्य असतात हें सांगावयास नकोच. पण याउलट अशींही उदाहरणें पहावयास सांपडतात कीं, बापानें बांधलेला वाडा कितीही विचारानें तयार केला असला तरी तो मुलाचे सुख सोयीस आड येऊन याला त्यांत कांहीं तरी नवीन फेरफार करावा लागतो. फार दूर कशाला, शिंपी लो-

[illegible] उमेद बावगीही आज म्हणतां येत नाहीं. पश्चिम देशाचे व्यापारानें आज सर्व पृथ्वी व्यापिली आहे व तेणेंकरून त्यांस सहस्त्रावधि गिरण्यांपासून रगड काम घेतां येतें. तद्वत् आपल्या स्थितीप्रमाणें गिरण्यांत तयार झालेलें कापड फरोक्त करण्याचा व्यापार वाढला पाहिजे. तर त्यापासून पडावयाचा अभ्यास कसा तरी फायदा दृष्टीस पडेल. कारण गिरणी उभारण्याचें काम थोडक्याशा भांडवलाचें आहे असें नाहीं. गिरणीचें सर्व सामान दूर देशाहून व फार मोठी किंमत देऊन या देशांत आणावें लागतें व ती चालविण्याकरितां त्या कामांतील उत्तम माहितगार अशा युरोपियन गृहस्थाची नेमणूक करावी लागते. त्या शिवाय इमारत तयार करण्याचें इत्यादि. तेव्हां हें फार मोठ्या भांडवलाचें काम आहे. म्हणून त्यापासून पुष्कळ माल निघून त्याची विक्रीही ताबडतोब झाली पाहिजे. नाहीं तर अंत बहा यावयाचा.

आपल्या देशास, स्थितीस, व्यापारास व लोकवस्तीस अनुकूल असे जरी आपल्या साठीं केलेले देशी माग आहेत तरी ते कालमानानें पाहातां निरुपयोगी म्हणण्या सारखेच झाले आहेत. व हल्लीं ज्यांचा आपण प्रसार करूं पहातों ते मुद्दाम आपल्या साठींच केलेले नसून कर्त्यानें आपल्या सोयीचे केलेले आहेत म्हणून ते आपल्यास बऱ्याच प्रकारें नडतात. एकूण दोन्हीही प्रकारचे माग तूर्त आपल्या स्थितीस व कालगतीस अनुकूल आहेत असें ह्म

मराठी ग्रंथसंग्रहास उत्तेजन

राव बहादूर गोपाळराव हरी देशमुख ठाण्याचे जाइंट जज्ज व रा. ब. महादेव गोविंद रानडे नाशिकचे प्रिन्सिपाल सदर अमीन या उभय विद्वान, लोकप्रिय व नामांकित अशा देशहितेच्छु थोर सद्गृहस्थांनीं आपल्या सह्यानिशी वर्तमानपत्रांतून नुक्तीच जाहिरात दिली आहे ती अशी:—

"या देशांत उपयोगी ग्रंथ फार थोडे आहेत व वाचणारेही फार थोडे आहेत याजमुळें विद्येचा लाभ फार थोडे मनुष्यांस होतो. विलायतेंत ट्राक्ट व बुकसोसायटी या नांवच्या मंडळ्या बहुत असून त्या ग्रंथकारांस उत्तेजन देऊन ग्रंथ प्रसिद्ध करून स्वल्प दरानें विकतात यामुळें फार परोपकार होतो व लोकांचें ज्ञान वाढतें. यास्तव या देशांत ग्रंथकारांस उत्तेजन यावें व स्वस्त दरानें ग्रंथ प्रसिद्ध व्हावे हा हेतु आहे. यास्तव अशी योजना केली आहे कीं, दर साल पांच रुपयांचे ग्रंथ घेण्याची इच्छा असेल त्यांणीं यादीवर सही करावी. आम्ही जे ग्रंथ त्यांजकडे पाठवूं ते नापसंत झाल्यास आम्ही परत घेऊं किंवा पूर्वी लिहून त्यांस विचारूं आणि पसंत होतील ते पाठवूं, दरसाल पांच रुपयापर्यंत मराठी ग्रंथ आम्ही घेण्यास कबूल आहों अशा सह्या हजारपर्यंत मिळाल्यास ग्रंथकाराकडून चांगले ग्रंथ करण्याची योज

[illegible] पुष्कळ आढळतात [illegible]क ही संधी दवडणार नाहींत व आपला उदार आश्रय देऊन उपयुक्त ग्रंथांचा संग्रह करतील अशाविषयीं आम्ही वऱ्हाडवासी सर्व जनांस शिफारस करितों. व अशा सत्कृत्याचे व परोपकाराचे कामाचीं ज्या उभय रा. बहादूर थोर गृहस्थानीं उभारणी केली त्यांची आम्ही तारीफ करून लोकहिताचे कामीं आभार मानितों.

तुर्कस्थानची लढाई.

या लढाईचे संबधानें मागें आम्ही आपल्या वाचकास कळविलेंच होतें कीं, आतां प्रसंग मोठा नाजुक व आणीबाणीचा येऊन ठेपला आहे. तरी त्या वेळेस आड्रियानोपलवर तुर्क लोकांची कडीकोट व उत्तम तयारी होती. म्हणून तें शहर रशियाला अजून कित्येक महिने झुलवील अशी उमेद होती पण तसें न होतां रशियन फौज जवळपास येतांच तुर्क लोक आड्रियानोपल सोडून कान्स्टंटीनोपलकडे गेले व आयासावाचून तें शहर रशियाचे हस्तगत झालें. व तेथेंच हल्लीं रशियाचें हेडकार्टर गेलें आहे. तुर्कस्थान सरकारानें तहाचे बोलणें लावण्याकरितां सरवर पाच्छा व नेमिक पाच्छा यांस पाठविलें होतें व रशियाकडून तहाच्या शर्ती कळविल्याही गेल्या पण अजून त्या प्रगट नाहींत तरी त्या फार कडक आहेत अशाविषयीं सर स्टाफर्ड नार्थकोट यांचे भाषणांत आलें व तेणेंकरून इंग्रज सरकारचे हितास धक्का बसेल म्हणून, अगर रशिया